

RI CARTA RI XUTZ'IB'AJ RI SAN PABLO CHKE RI KOJONELAB' AJ ROMA

Ri apóstol Pablo kuchap u tz'ib'axik jun carta chke ri qachalal kojonelab' aj Roma

¹ In wa', ri Pablo, in patänil re ri Jesucristo. Ri Dios xinusik'ij, xinucha' rech kinok che apóstol, jun chke ru taqo'n ri Are', rech kintzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio.

² Ojer k'ut xub'ij loq ri Dios wa' we Utzalaj Tzij ri' chupam ri Loq'alaj u Tzij ri Tz'ib'tal kumal ri q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ri Are'. ³ Are k'u wa' ri Utzalaj Tzij chrij ri Qajaw Jesucristo ru K'ojol ri Dios, ri xil u wäch waral cho we uwächulew. Ri u mam k'ut, are ri nim taqanel David ojer. ⁴ Ruk' nimalaj chuq'ab' k'ut, aretaq xk'astaj chkixol ri käminaqib', xq'alajisaxik chi are u K'ojol ri Dios rumal ri Loq'alaj Espíritu. ⁵ Rumal ri Jesucristo ri Dios xutoq'ob'isaj qa wäch, xuya chqe chi kujok che apóstoles,* u taqo'n ri Are', rech e k'o winaq ri kekojon che ri Are', ri xuquje' keniman che pa konojel taq ri tinimit cho ruwächulew. ⁶ Ri ix k'ut, ix jun chkixol ri winaq ri' ri kekojonik ri e sik'im rumal ri Dios rech keb'ok che rechb'al ri Jesucristo.

⁷ Kintz'ib'aj b'i wa' we wuj ri' chiwe ix, iwonojel ri ix kojonelab', ri ix k'o pa ri tinimit Roma. Sib'alaj

* **1:5** "Apóstol": Chawila' ri San Mateo 10:2, nota.

ix loq' chuwäch ri Dios. Ix u sik'im k'ut rech käb'an ch'ajch'oj che ri iwanima', kixq'ax k'u pu q'ab' ri Are'. Are ta b'a' ri Dios qa Tat xuquje' ri Qajaw Jesucristo kutoq'ob'isaj i wäch, kub'an k'ut chi kuxlan ri iwanima'.

Ri apóstol Pablo kraj kopan kuk' ri kojonelab' ri e k'o pa ri tinimit Roma

⁸ Nab'e kinya maltioxinik che ri nu Dios rumal iwech ix iwonojel pa ru b'i' ri Jesucristo. Je ri' kinb'ano rumal chi pa konojel taq ri tinimit kätzijox wi chi gas tzij ix kojoninaq. ⁹ Are k'u ri Dios ri tajin kinpatänij ruk' ronojel wanima', tajin k'u kintzijoj ri Útzalaj Tzij re ri Evangelio chrij ri u K'ojol. Retam k'u ri Are' chi gas tzij amaq'el këna'taj chwe kinb'an orar pi wi'. ¹⁰ Amaq'el kinta' che ri Dios chi we are ru rayib'al kuya chwe chi kinopan na iwuk' pa jun q'ij. ¹¹ Are la' chi sib'alaj kwaj kinwil i wäch, kwaj k'ut kinya jun tob'anik chiwe che ri i k'aslemal ruk' ri Dios, rech gas käk'oji u chuq'ab' ri i kojonik. ¹² Are k'u kwaj chi käqawalijisaj ri qanima' ri jun ruk' ri jun chik ruk' we kojonik ri' ri ix kojoninaq wi ix. Are k'u wa' ri nu kojonik in xuquje'.

¹³ Qachalal, kwaj chi kiwetamaj chi k'ia mul nu rayim kinopan iwuk', man xyi' tä k'u chwe chi je' kinb'an wa'. Are kwaj kinb'ano chi jujun chiwe gas käkijach na kib' pu q'ab' ri Cristo, je' jas ri nu b'anom kuk' ri winaq ri man e aj Israel taj pa nik'iaj tinimit chik. ¹⁴ Kinna' in chi je' ta ne k'o nu k'as kuk' konojel ri winaq. Rajwaxik wi kintzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chke ri winaq ri yo'm tijonik chke, xuquje' ri man yo'm tä tijonik

chke, chke ri k'o ketam, xuquje' chke ri man k'o tä ketam. ¹⁵ Rumal ri' sib'alaj kwaj in kintzijojej ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chiwe ix xuquje', ri ix k'o pa Roma.

Waral käqil wi chi k'o u chuq'ab' ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio

¹⁶ Ri in man kink'ix tä chutzijoxik ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, rumal chi k'o ri nimalaj u chuq'ab' ri Dios ruk' che ki to'ik konojel ri winaq ri kekojonik, ri winaq aj Israel nab'e, te k'u ri' ri winaq ri man e aj Israel taj. ¹⁷ Ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio kuq'alajisaj chqawäch chi xaq xuwi rumal ri kojonik che ri Cristo kuya' käjikomataj ri qanima' cho ri Dios. Je' kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “Ri winaq ri jikom ri ranima' cho ri Dios, käk'asi na ri' rumal ri kojonik,” —kächa'.

Waral käqil wi chi konojel ri winaq k'o ki mak

¹⁸ Q'alaj k'ut chi ri nimalaj royowal ri Dios käpe ajchikaj pa ki wi' ri winaq chuk'äjisaxik ki wäch konojel ri käka'n etzelal, ri man käka'n tä ri jikommal. Rumal k'u ri etzelal ri käka'no e k'ia winaq ri man käketamaj tä ri Qas Tzij. ¹⁹ Ri e are' qas k'o ketam chrij ri Dios rumal chi ri Are' u q'alajisam wa' chkiwäch. ²⁰ Pune ri Dios man kilitaj taj, etamtal k'ut chi k'olik. Q'alaj wa' kumal konojel ri jastaq ri e u b'anom. Etamtal loq wa' tzaretaq xb'an ruwächulew chi are Dios, chi ri nimalaj u chuq'ab' man k'o tä u k'isik. Rumal ri' ri winaq man kuya' taj käkib'ij chi man k'o tä ki mak. ²¹ Ri e are', pune ketam chi k'o ri Dios, man xkinimarisaj tä u q'ij jas ri ya'tal che ri Dios, man xemaltioxin tä k'u che. Xane xa xkijach kib' chuchomaxik ri

man k'o tä u patän. Jun wi ri ki chomanik, je' ta ne chi e sachinaq pa ri q'equm. Man xkich'ob' tä chik jas tajin kâka'no. ²² Pune ta ne kâkib'ij chi k'o ki no'j, xaq k'u e kon taq winaq wa'. ²³ Man kâkinimarisaj tä u q'ij ri Dios ri man kâkâm taj, xane are kâkinimarisaj ki q'ij ri ki wächb'al winaq ri xa kekâmik, xuquje' ri ki wächb'al taq chikop ri k'o ki xik', ri ki wächb'al taq kumätz, xuquje' ri nik'iaj awaj chik.

²⁴ Rumal ri' ri Dios xeujach chub'anik ronojel ri itzel taq ki rayinik ri b'enaq kanima' kuk', ri äwas u b'anik cho ri Are' xuquje' chkiwäch ri winaq. Xka'n k'u ri sib'alaj k'ixb'al u b'anik ri jun ruk' ri jun chik. ²⁵ Je ri', rumal chi xkikoj ri man gas tzij taj chuk'exwäch ri gas tzij chrij ri Dios. Are xekiq'ijilaj, xekipatänij ronojel ri b'anom rumal ri Dios. Man are tä xkiq'ijilaj ri Dios ri xb'anow ronojel, ri xaq xuwi che ri Are' ya'tal wi chi kânimarisax u q'ij. Amén.

²⁶ Rumal ri' ri Dios xeujach chub'anik ri k'ixb'al u b'anik ri b'enaq kanima' ruk'. Xuquje' ne ri ixoqib' are kâka'n chi ri man taqal tä u b'anik chuk'exwäch ri gas taqal u b'anik. ²⁷ Xuquje' ri achijab' man kâka'n tä chi ri taqal u b'anik kuk' ixoqib', xane xa kâka'n ri itzel taq ki rayinik ri jun ruk' ri jun chik. Kâka'n k'u ri k'ixb'al u b'anik, achijab' kuk' achijab'. Tajin k'u kâk'âjisax ki wäch, are k'u wa' ri tojb'al re ri etzelal ri kâka'no.

²⁸ Rumal k'u rech chi man kâkaj taj kâkikoj ri Dios pa kuenta, ri Dios xeuya kanoq rech kâkichomaj ri man utz taj, rech kâka'n ke ri man taqal tä u b'anik.

²⁹ Ki yo'm kib' chub'anik ronojel u wäch etzelal.

Käka'n ri man jikom taj, käka'n k'u ke jas ri käka'n ri tz'i' ri xaq käkiriq kib', man k'o tä ki pixab'. Käkirayij ri kech nik'iaj winaq chik, e b'anal taq etzelal. K'äx käkina' chrij jun chik, kekämisanik, xaq ch'oj käkaj, kekisub' ri winaq, käkiyak k'u tzij chkij. Xa tzel u b'anik ri ki k'aslemal. ³⁰ Käkib'ij ri man utz taj chkij nik'iaj winaq chik. Käketzelaj u wäch ri Dios, man k'o tä k'u ki k'ixb'al. Käka'n nimal, käkinimarisaj kib', käkichomaj u b'anik ri man utz taj, man keniman tä k'u chke ri ki nan ki tat. ³¹ Man kok tä tzij pa ki jolom, man käka'n taj jas ri käkib'ij chi käka'no, man käkitoq'ob'isaj tä ki wäch nik'iaj chik, man k'o tä sachb'al mak kuk', man kel tä k'u ki k'ux chke ri winaq. ³² Ketam k'ut ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios, chi ri winaq ri keb'anow taq we mak ri', are ya'tal chke chi kekämisaxik. Pune ta ne je ri', man xuwi taj käka'n ri mak, xane je'l käkilo chi ri nik'iaj chik käka'n ke.

2

Waral käqil wi chi ri Dios jikom ri ranima' chuq'atik tzij pa ki wi' ri winaq

¹ Rumal ri' man kuya' taj kab'ij chi man k'o tä a mak, at ri' ri kaq'at tzij puwi' jun winaq chik, apachin ta ne ri at. Je ri', rumal chi aretaq kaq'at tzij puwi' jun winaq chik, xa tajin kaq'at tzij pa wi' chb'il awib' chi käk'äjisax a wäch at. Kab'an k'u awe ri man utz taj ri tajin kub'an ri winaq ri kaq'at tzij puwi'. ² Qetam k'ut chi ri Dios qas jikom kub'ano aretaq kuq'at tzij pa ki wi' chi käk'äjisax ki wäch ri winaq ri je' käka'n wa'. ³ Ri at k'ut ri kaq'at tzij pa ki wi' nik'iaj winaq chik, te k'u ri kab'an at jas ri käka'n ri e are', za kachomaj chi

ri Dios man kuq'at tä tziy pa wi' at chi käk'äjisax a wäch? ¡Man je' taj! ⁴ Xa kawetzelay u wäch ri nimalaj rutzil ri Dios. Awetam k'ut chi u chajim paciencia awuk', u koch'om k'u u wäch chawe. ¿A mat kach'ob'o chi ri Dios u b'anom utzil chawe rech ri at kak'ex rawanima' xuquje' ra chomanik? ⁵ Ri at k'ut ab'ajarinaq ri awanima', man a k'exom tä wa', man a k'exom tä k'u ra chomanik. Rumal ri' xa tajin kab'an más nim che ri k'äjisab'al a wäch ri käpe na chawij. Je' käk'ulmataj wa' pa ri q'ij ri kuk'ut rib' ri Dios chuk'äjisaxik ki wäch ri winaq, kuq'at k'u na tziy pa ki wi' ruk' jikomal. ⁶ Kuya k'u na ri tojb'al ke ri winaq chkijujunal je' jas ri taqal chke rumal ri ka'nom. ⁷ Ri winaq ri käkitzukuj ri u nimarisaxik ki q'ij rumal ri Dios, xuquje' ri u ya'ik ki q'ij rumal, xuquje' ri jastaq ri man käsach tä ki wäch, amaq'el k'ut kaka'n ri utzil. Chke ri e are' ri Dios kuya na ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. ⁸ Are k'u ri winaq ri xaq xuwi käkichomaj ri kech ri e are', ri man kākaj taj kākjinimaj ri qas tziy, xane are kākitaqej ri etzelal, ri Dios k'ut kuk'äjisaj na ki wäch ruk' nimalaj oyowal. ⁹ Nimalaj b'is, k'äxk'ol kepe na pa ki wi' konojel ri winaq ri kaka'n etzelal. Kuchap na kuk' ri winaq aj Israel, te k'u ri' käpe na pa ki wi' ri winaq ri man e aj Israel taj. ¹⁰ Are k'u ri winaq ri kaka'n ri utz, känimarisax na ki q'ij konojel, käyi' na ki q'ij, káb'an na chi kuxlan ri kanima' rumal ri Dios. Kuchap na wa' kuk' ri winaq aj Israel, te k'u ri' kuk' ri winaq ri man e aj Israel taj.

¹¹ Je ri', rumal chi ri Dios junam keril wi konojel ri winaq. ¹² Konojel ri kemakunik ri man k'o tä ke ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés, käsach na ki

wäch pune man k'o tä ri Pixab' ri' kuk'. Konojel k'u ri kemakunik pune k'o ri Pixab' kuk' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés, käq'at na tzij pa ki wi' rumal we Pixab' ri'. ¹³ Ri xuwi käkitatab'ej ri Pixab', man e are tä ri' ri jikom ri kanima' cho ri Dios, xane ri käka'no jas ri kub'ij ri Pixab', e are ri' ri jikom ri kanima' cho ri Dios. ¹⁴ Aretaq ri winaq ri man e aj Israel taj käka'n jas ri kub'ij ri Pixab', pune man k'o ri Pixab' kuk', pa kanima' k'ut käpe wi ri käka'no. Ri e are' k'ut keb'anow ri ki pixab'. ¹⁵ Rumal ri käka'no q'alaj chi tz'ib'tal ri Pixab' pa ri kanima'. Ri käkina' pa kanima' are käq'alajisanik chi qas tzij wa'. Ri ki chomanik chkijujunal are käq'alajisan na we utz o man utz taj ri tajin käka'no. ¹⁶ Käq'alajin k'u na wa' pa ri q'ij aretaq ri Dios kuq'at na tzij rumal ri Jesucristo puwi' ronojel ri man etamtal taj ri k'o pa kanima' ri winaq, je' jas ri kub'ij ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio ri kintzijoj.

Waral käqil wi chi ri winaq aj Israel käka'n ki nimal che ri Pixab'

¹⁷ Ri at k'ut kab'ij chi at aj Israel, are kato'b'ej awib' ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés, kab'an a nimal che ri a Dios. ¹⁸ Ri at awetam jachike ru rayib'al ri Dios, ri Pixab' k'ut kuk'ut chawäch jachike ri utz na. ¹⁹ Kana' pa rawan-ima' chi qas awetam kak'am ki b'e ri moyab', chi katkowinik k'ut kaya saqil chke ri e k'o pa q'equm. ²⁰ Kachomaj chi katkowinik keatijoj ri man k'o tä ketam, xuquje' chi katkowinik kaya ki no'j ri man nimaq tä ki b'anik rumal chi pa ri Pixab' kachomaj chi kariq wi ronojel u wäch etamanik xuquje' qas tzij. ²¹ We ri at keatijoj nik'iaj chik, ¿jas che man

katijoj awib' at? We ri at katzijoj ru Loq' Pixab' ri Dios chi man kuya' taj káb'an elaq', ¿jas che kab'an elaq' at? ²² We ri at kab'ij chi man kuya' taj kub'an jun ri mak ri sib'alaj äwas u b'anik ruk' ri rixoqil o ri rachajil jun winaq chik, ¿jas che je' kab'an at? We ri at kawetzelay ki wäch ri tiox ri xa e b'anom kumal winaq, ¿jas che kawelaq'aj ri jastaq ri e k'o pa taq kachoch ri tiox ri'? ²³ Pune ri at kab'an a nimal che ri Pixab', ri at k'ut man nim tä kawil wi ri Dios aretaq man kanimaj tä ri kub'ij ri Pixab'. ²⁴ Rumal ri' kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “Ri winaq ri man e aj Israel taj käkib'ij ri sib'alaj äwas u b'ixik chrij ri Dios xa rumal iwech ix ri aj Israel,” —kächa ri Tz'ib'tal kanoq.

²⁵ Ri retal ri ojer trato ri káb'ix circuncisión che ri kojom che ra cuerpo,* qas tzij k'o u patän wa' chawe we kanimaj ri kub'ij ri Pixab'. We k'u man kanimaj ri kub'ij ri Pixab', man k'o tä u patän ri' ri retal ri ojer trato ri kojom chawe. ²⁶ We ri winaq ri man kojom tä ri retal ri ojer trato che, kunimaj ri kätapan wi ri Pixab', ri winaq ri' je' ta ne kojom ri retal ri ojer trato che, pune man kojom taj. ²⁷ Ri winaq ri man kojom tä ri retal ri ojer trato che, ri kunimaj ri kub'ij ri Pixab', are ri' käq'atow na tzij pa wi' at ri man kanimaj tä ri kub'ij ri Pixab', pune k'o awe ri Pixab' ri Tz'ib'talik, pune kojom ri retal ri ojer trato che ra cuerpo. ²⁸ Ri qas winaq aj Israel man are tä ri' ri xa chrij kilitaj wi chi aj Israel. Ri kojom ri retal ri ojer trato che man are tä ri' ri xa káb'an chrij ru cuerpo. ²⁹ Xane ri winaq ri qas aj Israel are ri' ri aj Israel wi pa ranima'. Ri qas retal

* **2:25** “Retal ri ojer trato”: Chawila' Hechos 7:8.

ri ojer trato are ri' ri b'anom pa ranima' ri winaq, man rumal tä jun taqanik ri tz'ib'talik, xane rumal ri u b'anom ri Loq'alaj Espíritu. Ri winaq ri je' u b'anik wa', man käyi' tä u q'ij kumal ri winaq, xane rumal ri Dios.

3

¹ We je ri', ¿jas ri utz na ri kuriq jun winaq we are winaq aj Israel? ¿A nim lo u patän ri u kojik ri retal ri ojer trato che ru cuerpo jun winaq? ² Qas tzij nim ki b'anik ri winaq aj Israel, k'ia ri kuya' käqab'ij chkij rumal chi chke ri e are' xuya wi ri Dios ru Loq' Pixab' nab'e. ³ ¿Jas k'u käb'antaj na we k'o jujun chke ri winaq aj Israel ri man jikom tä chi ri kanima' chrij ri Dios? ¿A rumal lo ri' ri Dios man jikom tä chi ri ranima' ri Are'? ⁴ ¡Man je' tä ri'! Xane ri Dios kub'an na ronojel ruk' qas tzij, pune konojel winaq e are' b'anal taq tzij. Kub'ij k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Rumal ri tzij la q'alaj wi chi jikom
ri anima' la.

Aretaq käq'at tzij puwi' la,
käq'alajin k'u na chi utz ri käb'an la,
—kächa ri Tz'ib'talik.

⁵ We ri qetzalal kuk'utu chi ri Dios qas kub'an ri jikomal, ¿jas käqab'ij? ¿A xa lo man jikom tä ranima' ri Dios rumal chi kuk'äjisaj qa wäch? (Je' kinch'awik je' jas ri kech'aw ri winaq.) ⁶ ¡Man je' tä ri'! We ta ri Dios man jikom tä ranima', ¿jas lo kub'an ri Are' chuq'atik tzij pa ki wi' ri winaq cho ruwächulew? ¡Man kuya' taj!

⁷ We k'u ri b'anow tzij ri kinb'ano kub'ano chi känimarisax u q'ij ru qas tzij ri Dios, ¿jas che käq'at

tzij pa nu wi' chi ri in, in ajmak? ⁸ We je ri', ¿jas che man are tä käqa'n ri man utz taj rech käpe ri utzil? Are k'u wa' ri käkib'ij jujun rumal ri etzelal ri k'o pa kanima' chi are wa' ri keqatijoj ri winaq che. Taqal k'u wa' chke we winaq ri' käq'at tzij pa ki wi' chi käk'äjisax ki wäch.

Waral käqil wi chi qonojel k'o qa mak

⁹ ¿Jas k'u kujkanaj wi? ¿A uj ri uj aj Israel uj utz na chkiwäch ri nik'iaj winaq chik? ¡Man je' tä ri! Qa q'alajisam k'ut chi ri winaq aj Israel xuquje' ri winaq ri man aj Israel taj, konojel e k'o pu q'ab' ri mak. ¹⁰ Ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik kub'ij:

Man k'o tä jun winaq ri qas utz,
man k'o tä wi jun.

¹¹ Man k'o tä jun winaq
ri qas kraj kuch'ob' ri qas utz,
man k'o tä jun ri kutzukuj ri Dios.

¹² Konojel ki jalom ki b'e,
konojel b'enam ke
jawije' ri xa käsach wi ki wäch.
Man k'o tä jun ri kub'an ri qas utz,
man k'o tä wi jun.

¹³ Ru pa ki qul je' ta ne ru jul käminaq
ri jaqталik.

Ruk' ri ki tzij kekisub' ri winaq.
Je' ta ne ri u tiab'al kumätz
k'o pa ki chi'.

¹⁴ Xaq xuwi ri yoq'onik käka'no,
k'äx taq tzij kel pa ki chi'.

¹⁵ Käkitij anim chub'anik ri kämisanik.

¹⁶ Ri käka'n pa ri ki k'aslemal
kusach kan u wäch ronojel,

käkiya kan b'is pa kanima' ri winaq.

17 Man ketam taj jas käka'no
chuya'ik utzil chkixol ri winaq.

18 Man ketamam tä k'ut chi rajwaxik
käkixej kib' cho ri Dios,
—kächa ri Tz'ib'talik.

19 Qetam k'ut chi ronojel ri kub'ij ri ojer Pixab',
kub'ij wa' chke ri e k'o pu q'ab' we Pixab' ri' rech
man k'o tä jun k'o jas kub'ij, rech konojel ri winaq
cho ruwächulew käq'at na tzij pa ki wi' rumal ri
Dios. 20 Man k'o tä k'u jun winaq ri käjikomataj
ranima' cho ri Dios rumal ru nimaxik ri kub'ij ri
Pixab', rumal chi ri Pixab' xuwi u patän wa' kuk'ut
chqawäch chi ri uj, uj ajmakib'.

Xuwi rumal ri kojoniq käqariq ru tob'anik ri Dios

21 Kämik k'ut ri Dios u q'alajisam chqawäch
jas ri kub'an chujikomaxik ri qanima' chuwäch
ri Are' man ruk' tä ri Pixab'. Q'alaj wa' chi
qas tzij aretaq kusik'ij jun ri wuj re ri Pixab'
ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés xuquje' ri wuj ri
xkitz'ib'aj ri q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ri Dios.

22 Käjikomataj k'u ri qanima' cho ri Dios rumal chi
kujkojon che ri Jesucristo. Ri Dios k'ut kub'an wa'
chke konojel ri kekojonik, man jalan tä wi kub'an
kuk' nik'iaj chik. 23 Konojel winaq e makuninaq,
naj k'u e k'o wi che ri Dios ri kraj keto'wik. 24 Xa
k'u rumal ri nimalaj u toq'ob' kub'an jikom che ri
kanima' ri winaq. Man k'o tä käkitoj che, rumal
chi ri Cristo Jesús xeutoro. 25 Ri Dios xukoj ri
Cristo che sachb'al ki mak konojel ri winaq rumal
ru kämikal cho ri cruz. Käkiriq k'u ri sachb'al ki
mak we kekojon che ri Cristo. Je' xb'antaj wa'

rech q'alaj chi ri Dios are qas jikom ranima'. Xril ri ki mak ri winaq ri ka'nom kanoq, man k'o tä k'u jas xub'an chke rumal ri nimalaj u paciencia. ²⁶ Je' xb'antaj wa' xuquje' chuk'utik pa taq we q'ij kämik chi ri Dios are qas jikom ranima', kutaqej k'u u b'anik ri jikomal aretaq kub'an jikom che ri kanima' konojel ri kekojon che ri Jesús.

²⁷ ¿Jas k'u rumal kaka'n wi nimal ri winaq? ¡Man k'o taj! ¿Jas che? Rumal chi we ta ri winaq kekowinik kaka'no jas ri kub'ij ri Pixab', kuya' ri' käkinimarisaj kib'. Are k'u ri winaq ri kăkojonik man kuya' taj kunimarisaj rib'. ²⁸ Xqil b'a' chi ri Dios kub'an jikom che ri ranima' ri winaq ri kăkojonik, man are tä kärilo we u b'anom ri kub'ij ri Pixab' o man u b'anom taj.

²⁹ E ri Dios, ¿a xuwi lo ki Dios ri winaq aj Israel? ¿A mat xuquje' are ki Dios ri winaq ri man e aj Israel taj? Qas tzij chi are xuquje' ki Dios ri winaq ri man e aj Israel taj. ³⁰ Xa k'u jun ri Dios k'olik. Are k'ut kăb'anow jikom che ri kanima' ri winaq aj Israel xuquje' ri winaq ri man e aj Israel taj ri kekojonik. Man käril tä ri Are' we kojom retal ri ojer trato che ri ki cuerpo o man kojom taj. ³¹ ¿A kăqab'ij lo chi man k'o tä chi u patän ri Pixab' rumal chi xujkojonik? ¡Man je' tä ri'! Xane kăqab'ij chi k'o na u patän ri Pixab'.

4

Ri xub'an ri qa mam Abraham are jun k'utb'al chqawäch

¹ ¿Jas k'u kăqab'ij chi xuriq ri qa mam Abraham ojer? ² Qas tzij we ta rumal ri utzil ri xub'an

ri qa mam Abraham xjikomataj ri ranima' cho ri Dios, kuya' ri' kunimarisaj rib'. Man kuya' tä k'ut kunimarisaj rib' cho ri Dios. ³ ¿Jas pu kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik? Kub'ij k'ut: “Ri Abraham xkojon che ri Dios, rumal k'u ri' xq'alajisax rumal ri Dios chi jikom ranima',” — kächa'. ⁴ ¿Qachomajmpe! Jun winaq ri kub'an jun chak, ri tojb'al re ri käyi'k man are tä sipanik ri' che, xane are k'asaj ruk'. ⁵ Are k'u ri winaq ri man k'o tä jas kub'ano, käkojon k'u che ri Dios ri kuk'amowaj ri ajmak, ri winaq ri' rumal ru kojonik käq'alajisax rumal ri Dios chi qas jikom ranima'. ⁶ Tzare k'u ri qa mam David xub'ij chi utz re ri winaq ri käq'alajisax rumal ri Dios chi jikom ranima', man rumal tä k'u ri utzil ri xub'an ri winaq ri'. ⁷ Ri qa mam David je wa' xub'ij:

Utz ke ri winaq ri sachtajinaq
 rumal ri Dios ri etzelal ri ka'nom,
 ri xril ri ki mak,
 man k'o tä k'u k'äx xub'an chke.

⁸ Utz re ri winaq ri man k'o tä mak
 käyi' chrij rumal ri Qajaw Dios,
 —kächa'.

⁹ ¿A xaq xuwi ta k'u lo utz ke ri winaq ri kojom retal ri ojer trato che ri ki cuerpo? ¿Man je' taj! Xuquje' utz ke ri man kojom taj. Qa b'im k'ut chi ri qa mam Abraham xq'alajisax rumal ri Dios chi jikom ranima' rumal chi xkojonik. ¹⁰ ¿Jampa' xq'alajisax rumal ri Dios chi jikom ranima'? ¿A xub'an wa' aretaq kojom chi ri retal ri ojer trato che o aretaq mäja' xkojik? Man k'ä te tä xq'alajisax rumal ri Dios chi jikom ranima' aretaq kojom chi retal ri ojer trato che, xane aretaq mäja' käkojik.

11 Te k'u ri' ri qa mam Abraham xok ri retal ri ojer trato che ru cuerpo ri are'. Are k'u wa' retal ri kāk'utuwik chi q'alajisam chi rumal ri Dios chi jikom ranima' rumal chi xkojonik. Je ri' ri Abraham xok che ki tat konojel ri kojonelab' ri man kojom tä ri retal ri ojer trato che ri ki cuerpo. Je wa ri' ri e are' xuquje' keq'alajisax rumal ri Dios chi jikom kanima'. ¹² Qas tzij ri qa mam Abraham are xok che ki tat ri kojom retal ri ojer trato che ri ki cuerpo, man xuwi tä k'u rumal wa', xane xuquje' rumal chi xekojonik junam jas ri qa mam Abraham xkojonik aretaq mäjoq kok ri retal ri ojer trato che ru cuerpo.

Ri xuchi'j loq ri Dios käqechb'ej na we kujkojonik

¹³ Ri Dios xuchi'j che ri qa mam Abraham xuquje' chke ri rachalaxik ri kil na ki wäch chi käqechb'ej na ruwächulew, man rumal tä k'u rech chi xniman ri qa mam Abraham che ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés,* xane rumal chi xkojonik, xq'alajisax k'u rumal ri Dios chi jikom ranima'. ¹⁴ We ta xaq xuwi ri keniman che ri Pixab' käkik'am na ke ri echb'al, man k'o tä b'a' u patän ri' chi kujkojonik. Xuquje' ri xuchi'j loq ri Dios chi kuya na man k'o tä chi u patän ri'. ¹⁵ Je ri', rumal chi ri Dios kuk'äjisaj ki wäch ri man keniman tä che ri Pixab'. Jawije' k'u ri man k'o tä wi pixab', man k'o tä mak ri' chrij ri pixab'.

¹⁶ Rech ri xuchi'j ri Dios che ri qa mam Abraham qas käqechb'ej na konojel ri rachalaxik ri kil na ki

* **4:13** K'ä mäja' k'o ri Pixab' ri' aretaq ri mam Abraham xil u wäch. Je ri', rumal chi ri mam Abraham are nab'eal chuwäch ri mam Moisés.

wäch, rajwaxik chi are jun sipanik ri kuya ri Dios chke ri kekojonik. Kel kub'ij chi ri xuchi'j ri Dios man xuwi tä chke ri keniman che ri Pixab', xane xuquje' chke konojel ri kekojonik jas ri xub'an ri qa mam Abraham. Ri are' k'ut are xok che qa tat uj qonojel ri uj kojonelab' chuwäch ri Dios, ¹⁷ ri xuquje' xkojon ri qa mam Abraham che. Je' jas ri tz'ib'tal pa ru Loq' Pixab' ri Dios: “At nu kojom che ki tat k'ia u wäch winaq”, –kächa'. Ri Dios k'ut are käyo'w ki k'aslemal ri käminaqib', xuquje' keub'an ri jastaq ri k'ä mäja' kek'oji'k.

¹⁸ Ri qa mam Abraham, pune man kākowin tä chik kāk'oji ralk'ual, xukoj chi kāk'oji na jun u k'ojol. Xku'b'i k'u u k'ux chrij ri Dios, je ri' xok che “ki tat k'ia u wäch winaq”, jas ri b'im che rumal ri Dios: “Are je wa' ki k'ial ri awachalaxik ri kil na ki wäch,” –xuchixik. ¹⁹ Ri qa mam Abraham man xub'an tä kieb' u k'ux, pune xa jub'iq' man kätz'aqat tä cien u junab'. Retam chi ri are' rachi'l ri Sara ri rixoqil xaq kāmēm chi ke, e nimaq taq winaq chik, man kekowin tä chik kāk'oji kalk'ual.

²⁰ Man xub'an tä kieb' u k'ux chrij ri xb'ix che rumal ri Dios, xane xa sib'alaj xkojonik, xku'b'i u k'ux, xuya k'u u q'ij ri Dios. ²¹ Xujikib'a u k'ux chi ri Dios kākowin chub'anik ronojel ri kub'ij. ²² Rumal ri' xq'alajisax rumal ri Dios chi jikom ranima', rumal chi xkojonik.

²³ Man xaq xuwi tä ri qa mam Abraham xtz'ib'ax chrij chi xq'alajisax rumal ri Dios chi jikom ranima'. ²⁴ Ri uj xuquje' xtz'ib'ax chqij chi ri Dios kuq'alajisaj chi jikom qanima' rumal chi kujkojonik, qonojel ri uj, uj kojoninaq che ri Dios ri xk'astajisan ri Qajaw Jesús chkixol ri käminaqib'.

25 Ri Qajaw Jesús xjach pa kämisaxik rumal rech ri qa mak, xk'astaj k'u chkixol ri käminaqib' rech käjikomataj ri qanima' cho ri Dios.

5

Ri tewchib'al ri xqariqo aretaq xjikomataj ri qanima' cho ri Dios

¹ Kämik k'ut ri xjikomataj ri qanima' cho ri Dios rumal chi xujkojonik, k'o chi k'u utzil chqaxol ruk' Are' rumal ri Qajaw Jesucristo. ² Rumal k'u ri Cristo xtoq'ob'isax qa wäch rumal ri Dios rumal chi xujkojonik. Ri toq'ob' ri xqariqo man k'o tä kesan chqe, rumal ri' kujkikotik, ku'l qa k'ux chi käqariq na qe uj ri u nimarisaxik u q'ij ri Dios. ³ Man xuwi tä wa' kujkikot wi, xane xuquje' kujkikot chupam ri k'äxk'ol, rumal chi ri k'äxk'ol kub'an chqe chi käqachajij paciencia. ⁴ Ri paciencia kub'an chqe chi utz kujel na cho ri Dios. Aretaq utz chik uj k'olik, käku'b'i qa k'ux chrij ri Dios. ⁵ Aretaq käku'b'i qa k'ux chrij ri Dios man k'o tä b'is käqariqo rumal chi ri rutzil ranima' ri Dios k'o pa qanima' rumal ri Loq'alaj Espíritu ri u yo'm chqe.

⁶ Ri uj, aretaq man xujkowin taj xqato' qib' qa tukiel wi, gas pa ru q'ijol xpe ri Cristo, xkäm k'u rumal qech uj ri uj ajmakib'. ⁷ Man k'o tä jun winaq kuya u tzij käkämisax chuk'exwäch jun winaq chik, pune are jun winaq ri gas jikom ranima'. Kraj k'u ne k'o jun ri kuya u tzij käkämisax chuk'exwäch jun winaq ri sib'alaj utz. ⁸ Ri Dios k'ut xuk'ut chqawäch chi sib'alaj kujraj aretaq ri Cristo xkäm rumal qech, pune k'u uj ajmakib'. ⁹ Kämik k'ut ri ya jikom chi qanima' cho ri Dios rumal ru kämikal ri

Cristo, qas kujuto' na ri Cristo chuwäch ri k'äjisab'al wächaj ri käpe na chuk'isb'al. ¹⁰ Ri uj nab'e kanoq aretaq qa k'ulel na ri Dios, xujrutzirisaj ruk' Are' rumal ru kämikal ru K'ojol, rumal ri' kämik ri ya uj utz chi ruk' ri Dios, qas käqariq wi na ru tob'anik ri Dios rumal ru k'aslemal ri Cristo. ¹¹ Man xuwi tä wa', xane xuquje' kujkikot ruk' ri Are' rumal ri Qajaw Jesucristo. Rumal k'u ri Cristo uj utz chi ruk' ri Dios.

Waral kätzijox wi ri Adán xuquje' ri Cristo

¹² Je k'u ri', ri mak xok cho we uwächulew xa rumal jun winaq. Rumal k'u ri mak xpe ri kämikal pa ki wi' konojel ri winaq rumal chi konojel xemakunik. ¹³ Aretaq mäjoq käpe ri Pixab', ri mak ya k'o chik cho ruwächulew. Man käkoj tä k'u ri mak pa kuenta aretaq man k'o tä pixab'. ¹⁴ Pune je ri', xtaqan k'u ri mak pa ki wi' ri winaq ri xemakunik xchaptaj loq ruk' ri Adán k'ä xopan ru q'ij ri Moisés, pune man je' tä ki mak jas ru mak ri Adán ri man xunimaj tä ru Pixab' ri Dios. Ri Adán k'ut are jun k'utb'al chrij ri Cristo ri käpe na.

¹⁵ Man kuya' taj käjunamataj ri mak ri xub'an ri Adán ruk' ri sipanik ri kuya ri Dios. Rumal k'u ri mak ri xub'an xa jun winaq e k'ia xekämik. Are k'u ri tob'anik ri kusipaj ri Dios chqe rumal ri nimalaj u toq'ob' pa qa wi', sib'alaj nim na u b'anik wa'. Xuya wa' chqe rumal xa jun winaq, ri Jesucristo, chub'anik utzil chke k'ia winaq. ¹⁶ Ri mak ri xub'an xa jun winaq man kuya' taj käjunamataj wa' ruk' ri tob'anik ri kusipaj ri Dios. Je ri', rumal chi ri mak ri xub'an xa jun winaq xub'ano chi käq'at tzij pa ki wi' ri winaq chi käk'äjisax ki wäch. Are

k'u ru tob'anik ri Dios xpetik rech käjikomataj ri kanima' ri winaq cho ri Dios, pune sib'alaj k'ia ri ki mak ka'nom. ¹⁷ We ri kämikal xk'oji u taqanik pa ki wi' ri winaq rumal ri mak ri xub'an xa jun winaq, sib'alaj nim k'u na u b'anik wa' chi ri winaq ri käjikomataj kanima' cho ri Dios rumal ru toq'ob' ketaqan na pa ri k'ak' ki k'aslemal rumal xa jun winaq, ri Jesucristo.

¹⁸ Je' jas ru mak ri Adán xub'ano chi käq'at tzij pa ki wi' konojel ri winaq chi käk'äjisax ki wäch, je k'u ri' xuquje' ri jikomal ri xub'an ri Jesucristo kub'ano chi konojel ri winaq käkiriq na ki k'aslemal, man käq'at tä k'u tzij pa ki wi' chi käk'äjisax ki wäch. ¹⁹ Kel kub'ij chi rumal ri jun winaq ri man xniman tä che ri Dios e k'ia winaq xeb'ok che ajmakib', je ri' xuquje', rumal ri Jun ri xniman che ri Dios e k'ia winaq käjikomataj ri kanima' cho ri Dios.

²⁰ Xpe k'u ri Pixab' rech kel na ri mak chi saq. Aretaq k'ut xnimar u wäch ri mak, ru toq'ob' ri Dios xuquje' xnimar na u wäch wa'. ²¹ Je k'u ri' jas ri mak xkowinik xuk'am loq ri kämikal pa ki wi' ri winaq, je ri' xuquje' aretaq ri uj käjikomataj ri qanima' cho ri Dios, ri nimalaj u toq'ob' ri Are' käkowinik kuya qa k'aslemal ri man k'o tä u k'isik rumal ri Jesucristo ri Qajaw.

6

Waral käqil wi chi ri uj je' ta ne chi uj käminaq chuwäch ri mak. Uj k'asal chi k'ut rumal ri Cristo

¹ ¿Jas k'u ri käqab'ij? ¿A käqataqej u b'anik ri mak rech ri Dios sib'alaj kuk'ut na ri nimalaj u toq'ob'?

² ¡Man je' tä ri! Ri uj, je' ta ne chi uj käminaq

chuwäch ri mak. Man k'o tä chi u chuq'ab' ri mak pa qa wi'. We je ri', ¿a kuya' ta k'u lo käqataqej u b'anik ri mak? ³ ¿A mat iwetam chi ri uj ri b'anom qa qasna' rech xa uj jun chik ruk' ri Jesucristo, je' ta ne ri junam xujkäm ruk' ri Are'? ⁴ Rumal ri qasna' je' ta ne junam xujmuq ruk' ri Cristo, je' ta ne xujkämik rech kujk'astajisaxik, käk'oji k'u jun k'ak' qa k'aslemal je' jas ru k'aslemal ri Cristo aretaq xk'astaj chkixol ri käminaqib' rumal ri nimalaj u chuq'ab' ri qa Tat.

⁵ We k'u xqa'n jun ruk' ri Cristo rumal ri kämikal ri xuriqo, je ri' xuquje' käqa'n na jun ruk' Are' rumal chi xk'astaj chkixol ri käminaqib'. ⁶ Qetam chi ri ojer qa k'aslemal xrip cho ri cruz junam ruk' ri Cristo, rech käsach u wäch ri u chuq'ab' ri qa rayib'al ajuwächulew ri man utz taj. Je ri' man uj k'o tä chi pu q'ab' ri mak, man kujpatänin tä chi che ri mak je' ta ne che jun patrón. ⁷ Je ri', rumal chi ri winaq ri käminaq chik, man chaptal tä chi ri' rumal ri mak. ⁸ We ri uj, uj käminaq chik junam ruk' ri Cristo, käku'b'i qa k'ux chi kujek'asal na ruk' ri Are'. ⁹ Je ri', rumal chi qetam chi ri Cristo k'astajinaq chik chkixol ri käminaqib', man käkäm tä chi wi. Ri kämikal man kätaqan tä chi puwi'. ¹⁰ Ri Cristo aretaq xkämik, xa jumul xkäm chusachik u wäch ri mak, man xaq tä tajin wi käkämik. Aretaq k'u xk'astajik, xk'asi chunimarisaxik u q'ij ri Dios. ¹¹ Je k'u ri' ri ix, chichomaj chi ix käminaq chik chuwäch ri mak. Man k'o tä chi u chuq'ab' ri mak pi wi'. Ix k'asal k'u kämik chunimarisaxik u q'ij ri Dios junam ruk' ri Cristo Jesús ri Qajaw.

¹² Rumal ri' miya b'a' chi ri mak kutaqej taqanik

puwi' ri i cuerpo ri xa käkämik, mixutaq k'u ne chunimaxik ri i rayib'al ri man utz taj. ¹³ Mijach b'a' iwib' pu q'ab' ri mak chub'anik ri man utz taj. Xane chijacha iwib' pu q'ab' ri Dios, je' ta ne chi xixkäm na, ix k'astajinaq chi k'ut. Chijacha iwib' pu q'ab' ri Dios chub'anik ri utzil. ¹⁴ Je ri', rumal chi ri mak man kätäqan tä chi pi wi'. Man ix k'o tä chi k'u pu q'ab' ri Pixab', xane ix k'o pu q'ab' ri Dios rumal ru toq'ob' pa qa wi'.

Uj patänil taq re ri Dios chub'anik ri utzil

¹⁵ ¿Jas k'u kujkanaj wi? ¿A kujmakunik rumal chi man uj k'o tä chi pu q'ab' ri Pixab', xane pu q'ab' ri Dios rumal ru toq'ob' pa qa wi'? ¡Man je' tä ri'! ¹⁶ Ri ix qas iwetam chi we kijach iwib' chupatänixik jun patrón rech kixniman che, kixok k'u che patänil taq re ri patrón ri', tzrajwaxik k'u wi chi kixniman che. Are je ri', we are kixpatänin che ri mak je' ta ne are jun i patrón ri kuk'am loq kämikal pi wi', o are kixniman che ri Dios rech käjikomataj ri iwanima' chuwäch ri Are', kib'an k'u na ri utzil. ¹⁷ Maltiox k'u che ri Dios chi ri ix ri nab'e kanoq xipatänij na ri mak, kämik k'ut pa iwanima' xpe wi ru nimaxik ri qas tzij re ri tijonik ri xijach iwib' che retamaxik. ¹⁸ Aretaq xixel loq pu q'ab' ri mak ri ix chapowinaq, ri ix xijach iwib' chupatänixik ri Dios rech kib'an ri jikom pa ri i k'aslemal. ¹⁹ Kinb'ij wa' chiwe pa ki tzij winaq, rumal chi ri ix i tukiel wi man qas kixkowin tä chuch'ob'ik wa' we chomanik ri'. Man je' tä kib'ano jas ri xib'an kan nab'e aretaq xijach iwib' chupatänixik ri mak rech kib'an ri äwas u b'anik cho ri Dios xuquje' ri etzelal. Xane che we kämik, chijacha iwib' pu q'ab' ri Dios

chub'anik ri jikom pa ri i k'aslemal rech kixk'oji chuwäch ri Are' ch'ajch'oj ri iwanima'.

²⁰ Ri ix nab'e, aretaq tajin kipatänij na ri mak, man i yo'm tä iwib' chub'anik ri jikom pa ri i k'aslemal. ²¹ ¿Jas k'u xich'ak che ri xib'an kan nab'e ri kik'ix chi che kämik? Xuwi k'u ri kämikal xiriqo. ²² Kämik k'u ri ix, ix elinaq chi pu q'ab' ri mak, ix okinaq chi che patänil taq re ri Dios. K'o k'u xich'ak wa' che. Ri xich'ako are ru jachik iwib' pu q'ab' ri Dios, chuk'isb'al k'ut kiriq na ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. ²³ Ri tojb'al ri kuya ri mak are xaq xuwi ri kämikal, are k'u ri Dios kusipaj ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik rumal ri Cristo Jesús, ri Qajaw.

7

Ri k'ulanem are jun k'utb'al chrij ri k'aslemal ruk' ri Cristo

¹ Qachalal, ri ix ri iwetam ri Pixab' kich'ob'o chi ri Pixab' xuwi k'o chuq'ab' pu q'ab' puwi' jun winaq aretaq k'asal na. ² Kinkoj na jun k'utb'al chiwäch: Ri ixoq ri k'ulanik rajwaxik chi känim ri' che ri pixab' re ri k'ulanem aretaq k'ä k'asal na ri rachajil. We k'u käkäm ri rachajil, k'ä te ri' man rajwaxik tä chik käniman che we pixab' ri'. ³ Rumal ri', we ri ixoq käk'uli ruk' jun achi chik aretaq k'asal na ri rachajil, kub'an ri nimalaj mak ri äwas u b'anik chrij ri rachajil. We k'u käkäm ri rachajil, man rajwaxik tä chik käniman che ri pixab' re ru k'ulanem. Pune käk'uli ruk' jun achi chik, man kub'an tä ri' ri nimalaj mak ri äwas u b'anik.

⁴ Je k'u ri' ri ix, qachalal, ri ix u tz'aqatil ru cuerpo ri Cristo, man k'o tä chik ri Pixab' pi wi'

rumal chi ix je' ta ne ix k'ulan chik ruk' ri Cristo. Ix rech chi ri Cristo ri xk'astaj chkixol ri käminaqib'. Je ri' rech ri qa k'aslemal kok wa' chupatänixik ri Dios. ⁵ Nab'e kanoq, aretaq ri qa k'aslemal are ru b'anik xaq jas ri käqaj uj, ri itzel taq qa rayinik xek'astaj rumal ri Pixab'. Ri ri' k'ut xa xujuk'am b'i pa ri kämikal. ⁶ Kämik k'ut uj käminaq chik chuwäch ri Pixab' ri xtaqan pa qa wi' nab'e. Je ri' man k'o tä chi ri Pixab' pa qa wi'. Kämik käqapatänij ri Dios pa ri k'ak' qa k'aslemal ri kuya ri Loq'alaj Espíritu. Ri ojer Pixab' ri tz'ib'talik man k'o tä chi pa qa wi'.

Ri apóstol Pablo käch'aw chrij ri mak ri k'o pa ri qa k'aslemal

⁷ ¿Jas k'u ri käqab'ij? ¿A käqab'ij lo chi mak ri' ri Pixab'? ¡Man je' taj! Rumal k'u ri kub'ij ri Pixab' xinwetamaj jas ri' ri mak. ¡Qachomajmpe! Mat xinwetamaj ri' chi ru rayixik ri jastaq ke nik'iaj winaq chik are mak, we ta mat xub'ij ri Pixab': “Marayij u wäch ri jastaq ke nik'iaj winaq chik,” —kächa'. ⁸ Ri mak k'ut xnimar u wäch rumal ri taqanik, xuk'asuj k'u pa ri wanima' ronojel u wäch itzel taq rayinik. Je ri', rumal chi we ta mat k'o ri Pixab', man q'alaj tä ri' chi k'o ri mak. ⁹ Ri in nab'e kanoq aretaq mäja' k'o wetam chrij ri Pixab' xinchomaj chi qas utz ri tajin kinb'an pa ri nu k'aslemal. Aretaq k'ut xpe ri taqanik, xinch'ob' jas ri kub'ij ri Pixab'. Te ri' xk'astaj ri mak ri k'o pa wanima', are k'u ri in xinwetamaj chi in käminaq chuwäch ri Dios. ¹⁰ Je ri' ri taqanik ri xpe chuya'ik k'aslemal, chwe in k'ut xa xuya kämikal. ¹¹ Rumal ri Pixab' ri mak xukoj u chuq'ab' chwe, xinusub' k'ut. Xukoj ri taqanik che nu kämisaxik.

¹² Qas tzij k'ut, ri Pixab' ruk' ri taqanik man k'o tä ki mak, xane jikom xuquje' utz ri käkib'ij. ¹³ ¿A are ta k'u lo ri u b'anik utzil ri xb'anow chwe chi kinkämik? ¡Man are taj! Xane are ri mak ri kinkämisanik. Je ri' xub'ano rech käq'alajinik jas ri' ri mak. Are k'u xukoj ri utz chub'anik wa'. Je ri' ri taqanik xuq'alajisaj chi ri mak are sib'alaj man utz taj.

¹⁴ Qetam chi ri Pixab' ruk' ri Dios käpe wi, ri in k'ut xaq in winaq. In k'o pu q'ab' ri mak. ¹⁵ Man kinch'ob' tä k'ut jas ri tajin kinb'ano. Man are tä k'u kinb'an ri kwaj, xane ri tzel kinwilo are wa' ri tajin kinb'ano. ¹⁶ We k'u are kinb'an ri man kwaj taj kinb'ano, je ri' kinch'ob'o chi utz ri Pixab'. ¹⁷ Rumal k'u ri' man in tä chi ri' ri tajin kinb'anowik, xane are ri mak ri k'o pa ri wanima' ri tajin kub'an wa'. ¹⁸ Ri in wetam chi man k'o tä jub'iq' ri utz pa ri wanima' rumal chi xaq in winaq ajuwächulew. K'o nu rayinik chub'anik ri utz, xa k'u man kinkowin tä kinb'an wa'. ¹⁹ Man kinb'an tä ri utz ri kwaj kinb'ano, xane are kintaqej u b'anik ri man utz taj ri man kwaj taj kinb'ano. ²⁰ We k'u are kinb'an ri man kwaj taj kinb'ano, man in tä chi ri' kinb'anowik, xane are ri mak ri k'o pa wanima'.

²¹ Ri kink'ulmaj k'ut are wa': Aretaq kwaj kinb'an ri utz, xuwi ri etzelal kuk'ut rib' chnuwäch. ²² Ri wanima' k'ut käkikot ruk' ru Pixab' ri Dios. ²³ Kinwil k'ut chi pa ri nu cuerpo k'o jun pixab' ri xa kuk'ulelaj u wäch ri pixab' ri k'o pa ri nu chomab'al. Are k'u wa' ri pixab' re ri mak ri k'o pa ri nu cuerpo, are wa' ri in chapowinaq.

²⁴ ¡k'äx wa' ri nu b'anik! ¿Jachin ta ri kinesan na

pu q'ab' wa' we cuerpo ri' ri xa kinuk'am b'i pa ri kämikal? ²⁵ Xuwi ri Dios käkowin che nu to'ik rumal ri Qajaw Jesucristo. ¡Maltiox b'a' che ri Dios! Rumal ri' ri in kinch'ob'o chi rajwaxik kinnimaj ru Pixab' ri Dios, are k'u ri nu cuerpo kuya rib' pu q'ab' ri mak.

8

Waral käqil wi ri k'aslemal ri kuya ri Loq'alaj Espíritu

¹ Kämik k'ut, ri winaq ri xa e jun chik ruk' ri Cristo Jesús, man käq'at tä na tzij pa ki wi' chi käk'äjisax ki wäch. E are k'u taq wa' ri man kaka'n tä ri ki rayib'al ri man utz taj, xane are kaka'no jas ri kraj ri Loq'alaj Espíritu. ² Ri pixab' k'ut ri rech ri Loq'alaj Espíritu ri kuya k'aslemal rumal ri Cristo Jesús, are xinesan pu q'ab' ri pixab' re ri mak xuquje' re ri kämikal. ³ Ri Dios xub'ano jachike ri man xkowin tä chub'anik ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés. Ri Pixab' ri' man k'o tä u chuq'ab' chuk'exik ri ki k'aslemal ri winaq. Ri Dios k'ut xutaq loq ru K'ojol ri ya winaq chik, xukoj k'u che sipanik chutojik ri qa mak. Xutaq loq je' ta ne are xa jun winaq ajmak. Je ri' ri Dios xuk'äjisaj u wäch ri mak rumal ru kämikal ri Jesús. ⁴ Je' xub'an wa' ri Dios rech ri uj kujkowin chub'anik jas ri kátaqan wi ri Pixab', man käqa'n tä chi k'ut xa jas ri käqaj uj, xane are käqa'no jas ri kraj ri Loq'alaj Espíritu.

⁵ Ri winaq k'ut ri kaka'no xaq jas ri kākaj ri e are', are keb'ok il chub'anik ri ki rayib'al ajuwächulew. Are k'u ri kaka'no jas ri kraj ri Loq'alaj Espíritu, are keb'ok il chub'anik jas ri kraj ri Are'. ⁶ Ri kok il jun chub'anik ri qa rayib'al ajuwächulew kāk'aman b'i

wa' pa ri kāmikal. Are k'u ri kok il jun chub'anik jas ri kraj ri Loq'alaj Espíritu kub'an chi kuriq na k'aslemal, xuquje' kub'ano chi kuxlan ri ranima'.
 7 Ri winaq ri xa kākichomaj u b'anik ri ki rayib'al ajuwächulew kāk'a'n ki k'ulel che ri Dios rumal chi man kekowin taj keniman che ru Pixab' ri Dios, xuquje' man kākaj taj. 8 Rumal ri' ri winaq ri kāk'a'no xaq jas ri kākaj ri e are', man kuya' taj kāqaj ri ki k'aslemal chuwäch ri Dios.

9 Ri ix k'ut man b'enaq tä iwanima' chub'anik xaq jas ri kiwaj ix, xane are kib'ano jas ri kraj ri Loq'alaj Espíritu, we qas k'o ri Espíritu rech ri Dios pa ri iwanima'. Jachin k'u ri man k'o tä ri Espíritu rech ri Cristo pa ranima', man rech tä ri Cristo ri'. 10 We ri Cristo k'o pa iwanima', pune b'a' kākäm na ri i cuerpo rumal ri mak, kāk'asi k'u ri iwespiritu rumal chi xjikomataj ri iwanima' cho ri Dios. 11 We pa ri iwanima' ix k'o wi ri Espíritu rech ri Dios ri xk'astajisan ri Jesús chkixol ri kāminaqib', ri Dios are käyo'w na k'ak' u k'aslemal ri i cuerpo ri xa kākämik. Je' kub'an wa' rumal ri Loq'alaj Espíritu rech ri Are' ri k'o pa iwanima'.

12 Je k'u ri', qachalal, k'o ri rajwaxik kāqa'no, man are tä k'u ru b'anik xaq jas ri kāqaj uj. 13 We k'u ri ix kib'an xaq jas ri kiwaj ix, kixkäm na. We k'u rumal ri Loq'alaj Espíritu kikämisaj ri i rayib'al ri man utz taj, kixk'asi na.

14 Konojel k'u ri k'amom ki b'e rumal ri Espíritu rech ri Dios, e are wa' ralk'ual ri Dios. 15 Ri Espíritu ri yo'm chiwe rumal ri Dios man are tä jun espíritu ri xaq ix u kojom che taq patäninelab' ri xuquje' kub'an chiwe chi kixej iwib', xane are ri Loq'alaj Espíritu ri xub'ano chi ix ralk'ual ri Dios.

Ri Espíritu ri' kuya chqe chi kâqab'ij: “¡Qa Tat!” che ri Dios. ¹⁶ Tzare k'u we Espíritu ri' kub'ij pa ri qanima' chi uj ralk'ual chi ri Dios. ¹⁷ Rumal chi uj ralk'ual ri Dios, ya'talik chi käyi' qe ri echb'al ri xuchi'j ri Dios, kâqak'am k'u na wa' junam ruk' ri Cristo. Je ri' we junam kâqariq k'âx ruk' ri Cristo, rech junam ruk' ri Are' kânimarisax na qa q'ij.

¹⁸ Ri in k'ut kinchomaj chi ri k'âx ri tajin kâqariq pa taq we q'ij kâmik, man kâjunamataj tä wa' ruk' ri nimarisab'al qa q'ij ri käyi' na chqe pa taq ri q'ij ri junab' ri kepe na. ¹⁹ Ronojel k'u ri b'anom rumal ri Dios xaç reye'm chi käpe ri q'ij aretaq keq'alajisax na jachin taq ri e ralk'ual ri Dios. ²⁰ Je ri', rumal chi ronojel ri b'anom rumal ri Dios, xq'at tzij puwi' chi man k'o tä u patân. Man are tä k'u wa' ri u rayib'al, xane are ri Dios xb'anow che. Pune je ri', k'o jas ri kâreyej na. ²¹ Are la' chi käpe na ri q'ij aretaq ronojel ri b'anom rumal ri Dios kâtzoqopitaj na, man kâkanaj tä chi kan pu q'ab' ri kâmikal, kânimarisax k'u na u q'ij junam kuk' ri e ralk'ual ri Dios. ²² Kâmik ri', qetam chi ronojel ri b'anom rumal ri Dios kel ch'uj, k'o pa q'oxom, je' jas ru q'oxom jun yawab' ixoq. ²³ Man xuwi tä k'u ri b'anom rumal ri Dios kël ch'uj, xane ri uj xuquje' ri yo'm ri Loq'alaj Espíritu chqe, ri nab'e qechb'al ri xuya ri Dios. Ri uj xuquje' kâq'oxow qanima', qeye'm k'ut jampa' kujq'alajisax chi uj qas ralk'ual ri Dios, rech kel ri qa cuerpo pu q'ab' ri kâmikal. ²⁴ Xqariq ru tob'anik ri Dios rumal chi k'o ri xku'b'i wi qa k'ux. We kâku'b'i u k'ux jun chrij ri tajin kâril chik, man ku'lb'al k'ux tä ri'. Ri tajin kâril chik man rajwaxik tä ri' chi kâreyej na. ²⁵ We

k'u ri qeye'm are ri mäja' käqilo, rajwaxik chi ruk' paciencia kujeyen na che.

²⁶ Ri uj man k'o tä qa chuq'ab'. Tzare k'u ri Loq'alaj Espíritu kujto'wik. Man qetam taj käqa'n orar, man käqach'ob' tä k'ut jas ri rajwaxik käqata' che ri Dios, tzare k'u ri Loq'alaj Espíritu käb'ochi'n che ri Dios pa qa wi' ruk' oq'ej ri man kujkowin tä uj käqab'ij ruk' ri qa tzij. ²⁷ Are k'u ri Dios ri kaka'y pa taq qanima', ri Are' retam jas ri kraj kub'ij ri Loq'alaj Espíritu, rumal chi ri Loq'alaj Espíritu kub'ochi'j ri Dios jas ru rayib'al ri Are' pa ki wi' ri winaq ri e rech.

Waral käqil wi chi kujch'akan na puwi' ronojel

²⁸ Qetam k'ut chi ri Dios kub'ano chi utz kel na ronojel ri käpe pa ki wi' ri winaq ri loq' käkil wi ri Are'. E are k'u taq wa' ri winaq ri e sik'im rumal ri Are' jas ri u chomam loq. ²⁹ Konojel k'u ri xetamax ki wäch rumal ri Dios ojer, e are taq wa' xeucha' rech kejunamataj na ruk' ru K'ojol. Je ri' xub'ano rech ru K'ojol kok che nab'eal chkixol k'ia winaq ri kachalal kib'. ³⁰ Ri xecha'taj rumal ri Dios ojer e are' taq wa' xeusik'ij, ri xeusik'ij e are' taq wa' ri xujikomaj kanima', ri xujikomaj kanima' k'ut, e are' taq wa' xunimarisaj ki q'ij junam ruk' ri Are'.

³¹ ¿Jas k'u ri käqab'ij chrij wa'? Käqab'ij k'ut: We ri Dios are k'o pa qa wi', man k'o tä jun ri kuya' kuyak rib' chqij. ³² Ri Dios man xuq'il tä rib' chuya'ik ri u K'ojol, xane xujach pa ri kämikal rumal qech uj nimalaj qonojel. ¿A mat k'u kuya ri Are' junam ruk' ri u K'ojol ronojel ri kajwataj chqe? ¡Je', je ri'! ³³ ¿Jachin ta ri käkownik kumol qa mak uj, ri uj cha'tal rumal ri Dios? Ri Dios k'ut u b'im chqij chi

jikom qanima'. ³⁴ ¿Jachin ta lo ri kuya' kuq'at tzij pa qa wi' chi kāk'äjisax qa wäch? Are k'u ri Cristo xkām che qa k'exwäch. Man xuwi tä wa', xane xuquje' xk'astaj chkixol ri kāmīnaqib'. T'uyul ri Are' kāmik pa ru wikiäq'ab' ri Dios, tajin k'u káb'ochi'n pa qa wi' cho ri Dios. ³⁵ ¿Jachin ta lo ri kākowinik kujtasow chrij ri rutzil ranima' ri Cristo? ¿Man k'o taj! Pune k'u kākariq ri k'äx, pune kāpe ri b'is, pune k'o winaq ri kāketzelay qa wäch, pune kākariq numik, pune man k'o tä chi qatz'iaq ri kākajalb'ej, pune xa jub'iq' man kujkāmik, pune k'u kujkāmīsaxik, man k'o tä ri kākowinik kujtasow chrij ri rutzil ranima' ri Cristo.

³⁶ Kub'ij k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Rumal ech la uj k'o cho ri kāmikal

amaq'el ronojel q'ij.

Je' káb'an chqej jas ri káb'an

chke ri chij ri kek'am b'i pa pilik,

—kächä'. ³⁷ Pa ronojel k'u taq wa' ri k'äx ri kākariqo, kujch'akan na, rumal ru tob'anik ri Jun ri kujraj.

³⁸ Rumal ri' nu jikib'am nu k'ux chi man k'o tä jas ri kākowinik kujtasow chrij ri rutzil ranima' ri Dios. Man are tä ri kāmikal, man are tä ri k'aslemal, man are tä ri ángeles, man are tä k'u nik'iaj ri k'o taqanik pa ki q'ab', xuquje' ri k'o ki chuq'ab' ri man keilitaj taj. Man are tä ri k'o pa taq ri q'ij kāmik, o ri kāk'oji na pa taq ri q'ij ri kepetik. ³⁹ Man k'o tä jas ri k'o chikaj, man k'o tä jas ri k'o pulew, man k'o tä k'u jun jasach chik ri b'anom rumal ri Dios ri kākowinik kujtasow chrij ri rutzil ranima' ri Dios ri u k'utum chqawäch rumal ri Cristo Jesús ri Qajaw.

Waral käqil wi chi ri winaq aj Israel e cha'tal rumal ri Dios

¹ Tajin kinb'ij ri qas tzij rumal chi in kojoninaq che ri Cristo. Man kinb'an tä k'u tzij. Kinna' pa wanima' chi qas tzij ri tajin kinb'ij rumal ri Loq'alaj Espíritu ri kätaqan pa wanima'. ² Sib'alaj kinb'isonik, amaq'el k'ut käq'oxow ri wanima' rumal ri k'äx ri ki riqom ri nu winaqil. ³ Kwaj ta ne in, pune b'a' käpe k'äx pa nu wi' rumal ri Dios chi kintastaj in chrij ri Cristo we rajwaxik che ki to'ik ri nu winaqil. ⁴ Ri e are' e aj Israel, ri Dios k'ut xub'an ralk'ual chke. Ri Dios ri sib'alaj nim u q'ij xk'oji kuk', xuquje' xeub'an taq tratos kuk'. Xuya ru Pixab' chke rumal ri Moisés, xub'ij k'u chke jas u b'anik ri q'ijilanik pa ri nimalaj rachoch Dios. K'o k'ia ri xuchi'j chke. ⁵ Konojel wa' we winaq ri' e kalk'ual kan ri qa mam aj Israel ojer, chkixol k'u ri e are' xil wi u wäch ri Cristo ri xk'oji cho ruwächulew. Ri Are' are Dios ri kätaqan puwi' ronojel. ¡Amaq'el ronojel q'ij k'ut chyo'q u q'ij! Amén.

⁶ Man xa tä k'u mat je' xel wi ri xuchi'j loq ri Dios chke ri winaq aj Israel, xane rumal chi man konojel tä ri kalk'ual kan ri ojer qa mam aj Israel qas e rech ri Israel ru tinimit ri Dios. ⁷ Man konojel tä ri rachalaxik ri qa mam Abraham ri xil ki wäch qas e ralk'ual ri Dios. Xub'ij k'u ri Dios che: “Rumal ri Isaac kek'oji na uwi' taq a mam,” –xuchixik. ⁸ Kel kub'ij wa' chi man konojel taj e ralk'ual ri Dios, pune käkib'ij chi e are' aj Israel. Xane jachin taq ri käkikoq pa kanima' ri xuchi'j loq ri Dios, e are wa' qas e ralk'ual ri Dios rumal ri xub'ij ri Dios che ri qa mam Abraham. ⁹ Ri xuchi'j ri Dios che ri qa

mam Abraham are wa', xub'ij k'u che: “Pa ri q'ij ri' pa ri jun junab' chik kintzelej na loq. Are chi' k'ut ri Sara kâril na u wäch jun ral ala,” —xcha che.

¹⁰ Man xuwi tä k'u wa'. Ri kieb' ral ala ri Rebeca xa jun ri ki tat, are ri Isaac ri qa mam ojer. ¹¹⁻¹³ Aretaq mäjoq kil ki wäch we kieb' ak'alab' ri', mäjoq kâka'n jun utzil o jun etzelal, ri Dios xub'ij che ri Rebeca: “Ri nab'eal kok na che patänil re ru chaq’,” —xcha che. Junam wa' ruk' ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “Loq' xinwil wi ri Jacob, are k'u xinwetzelay u wäch ri Esau’,” —kächa'. Je ri' xujikib'a u b'ixik chi ri Dios kächomanik jachin ri kraj kucha'. Keusik'ij jachin taq ri kraj, man rumal tä k'u ri kekowin chub'anik.

¹⁴ ¿Jas k'u ri käqab'ij? ¿A käqab'ij chi ri Dios man kub'an tä ri jikomal? ¡Man je' taj! ¹⁵ Xub'ij k'u ri Dios che ri qa mam Moisés: “Kel na nu k'ux che jachin ri kwaj kel wi nu k'ux, kintoq'ob'isaj k'u na u wäch jachin ri kwaj kintoq'ob'isaj u wäch,” —xcha che. ¹⁶ Rumal ri' man are tä kächa' ri jun ri sib'alaj kraj kächa'ik, o ri jun ri sib'alaj kukoj u chuq'ab', xane ri Dios are kilowik jachin ri kraj kutoq'ob'isaj u wäch. ¹⁷ Kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik chi ri Dios xub'ij che ri tat Faraón ri nim taqanel puwi' ri Egipto: “Xatinkoj che nim taqanel rech awumal at kink'ut ri nu chuq'ab' chkiwäch ri winaq, rech ketamax nu wäch cho ronojel ruwächulew,” —xcha'. ¹⁸ Je ri' ri Dios kutoq'ob'isaj u wäch jachin ri kraj kutoq'ob'isaj u wäch, xuquje' kukowirisaj ri ranima' jachin ri kraj je' jas ri xub'an che ri tat Faraón.

¹⁹ Jun chiwe kub'ij k'u chwe: “We je ri', ¿jas che ri Dios kub'ij chi are ki mak ri winaq? ¿Jachin ta k'u

lo ri kākowinik kuq'atej u wäch ri Dios?" —kächa na.
²⁰ E ri at, ¿jachin lo ri at chi ri at kak'ulelaj u wäch ri Dios? ¿A kub'ij lo ri b'o'j che ri xb'anowik: “¿Jas che je' xb'an la wa' chwe?” —¿a kächa lo che? ¡Man je' taj! ²¹ ¿A mat are káb'an re ri b'anal b'o'j jas ri kraj kub'an che ri ulew? We kraj kub'an jun laq ri kākōj pa taq nimaq'ij, o we kraj kub'an jun laq ri kākōj ronojel q'ij, are ri' káb'an re.

²² Ri Dios k'ut xraj xuya jun k'utb'al chrij ri royowal xuquje' ru chuq'ab'. Rumal ri' xuchajij nimalaj paciencia kuk' ri winaq ri ya'tal chke chi kāk'äjisax ki wäch, ri xa käsach na ki wäch. ²³ Je' xub'an ri Dios wa' rech qumal uj kuk'ut chkiwäch konojel chi sib'alaj nim u q'ij ri Are', qumal uj ri winaq ri xel u k'ux chqe, ri uj ri cha'tal rumal ojer loq rech känimarisax qa q'ij junam ruk' ri Are'. ²⁴ Ri Dios k'ut xujusik'ij, jujun chkixol ri winaq aj Israel, jujun chik chkixol ri winaq ri man e aj Israel taj. ²⁵ Je' jas ri kub'ij chupam ri wuj ri xutz'ib'aj ri Oseas, jun q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios:

Ri winaq ri man aj nu tinimit taj,
 kinb'ij na “nu tinimit” chke.

Ri winaq ri nab'e man loq' taj xeinwil
 wi, kinb'ij na chke:
 “¡Ix ri' ix nu loq'!”

—kincha na.

²⁶ Jawije' ri xub'ij wi chke:

“Ri ix man ix nu tinimit taj”,

chila' káb'ix wi na chke

chi e ralk'ual ri k'aslik Dios,

—kächa na chke. ²⁷ Ri Isaías k'ut ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios xch'aw chkij ri winaq aj Israel,

xub'ij: “Pune ta ne ri ki k'ial ri winaq aj Israel are junam ruk' ru k'ial ri senyáb' ri k'o chi' ri mar, xaq k'u e kieb' oxib' chke ri käkiriq na ru tob'anik ri Dios. ²⁸ Je ri', rumal chi ri Dios kub'an na chanim jas ri xub'ij, kub'an k'u na wa' pa ki wi' konojel ri winaq ri e k'o cho ruwächulew,” –xcha'. ²⁹ Je' jas ri u b'im kanoq ri qa mam Isaías ojer:

We ta ri Nimalaj qa Dios ri k'o u taqanik
 puwi' ronojel mat xujuto' rech e k'o kan
 qalk'ual,
 xsach ta qa wäch ri' jas ri tinimit Sodoma,
 uj junam ta ri' ruk' ri tinimit Gomorra,
 –xcha'.

*Waral kâqil wi chi xuwi rumal ri kojoniq
 kâjikomataj ri qanima' cho ri Dios*

³⁰ ¿Jas k'u ri kâqab'ij chrij wa'? Kâqab'ij chi ri winaq ri man e aj Israel taj, ri man xkitzukuj taj chi xjikomataj ri kanima' cho ri Dios, e are' xjikomataj ri kanima' cho ri Dios rumal ri kojoniq. ³¹ Are k'u ri winaq aj Israel ri xku'b'i ki k'ux chrij jun pixab' rech rumal ri pixab' ri' kâjikomataj ri kanima' cho ri Dios, man e kowininaq tä k'ut chub'anik ri kub'ij ri pixab'. ³² ¿Jas che? Rumal chi ri e are' man xekojon taj. Xane xkichomaj chi rumal ru b'anik ri kub'ij ri Pixab' kâjikomataj ri kanima' cho ri Dios. Rumal ri' xa xetzaq puwi' ri “ab'aj ri kâkichaq'ij kib' ri winaq chrij.” ³³ Are k'u wa' ri ab'aj ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Ri in kinya na pa ri nu tinimit Sión

Jun* ri je' jas jun ab'aj ri kâkichaq'ij
 kib' ri winaq chrij, jun nimalaj ab'aj wa'

* **9:33** Ri Jun ri' ri “je' jas jun ab'aj” are ri Jesucristo.

ri xa ketzaq rumal,
 —kächa'.
 Jachin ri käkojon che ri Are'
 man käq'oxow tä na ri ranima',
 —kächa ri'.

10

¹ Qachalal, ri qas kinrayij pa wanima' aretaq kinb'an orar pa ki wi' ri winaq aj Israel, are la' chi ri e are' käkiriq ta na ru tob'anik ri Dios. ² Ri in kinb'ij ri wilom chkij ri winaq aj Israel, chi ri e are' sib'alaj käkaj kepatänin che ri Dios, xaq xuwi chi man qas tä käkich'ob'o jas ri tajin käka'no. ³ Man ketam tä k'ut jas ri kub'an ri Dios rech käjikomataj ri kanima' ri winaq cho ri Are'. Xane ki tzukum jas käka'n ri e are' pa ke wi chujikomaxik ri kanima' cho ri Dios. Man keniman tä k'u che ri taqaninaq wi ri Dios. ⁴ Ruk' ri Cristo k'ut käk'is wi ronojel ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés, rech konojel ri kekojon che ri Cristo käjikomataj ri kanima' cho ri Dios.

⁵ Ri qa mam Moisés xch'aw chrij ri u jikomaxik ri ranima' jun winaq cho ri Dios rumal ru b'anik ri kub'ij ri Pixab'. Je wa' xutz'ib'aj: “Ri winaq ri kub'an ronojel ri kub'ij ri Pixab', are u k'aslemal wa',” —xcha'. ⁶ Are k'u we rumal ri kojonik jun winaq käjikomataj ri ranima' cho ri Dios, je wa' kub'ij: “Mab'ij pa rawanima': ¿Jachin käpaqi chikaj?” We je' kab'ij wa', kel kub'ij chi kawaj kab'ano chi ri Cristo käqaj loq cho ri ulew. ⁷ “Mab'ij k'ut: ¿Jachin ri käqaj b'i pa ri nimalaj jul ri sib'alaj naj u pam?” We je' kab'ij wa', kel kub'ij chi kawaj kab'ano chi ri Cristo käpaqi loq chkixol ri

käminaqib'. ⁸ ¿Jas k'u ri kub'ij? “Ru Loq' Pixab' ri Dios naqaj k'o wi chawe, k'o pa ra chi', k'o pa awanima'.” We tzij ri' are wa' ru Loq' Pixab' ri Dios chrij ri kojoniq che ri Cristo. Are k'u wa' ri käqatzijoj. ⁹ We kaq'alajisaj chi ri Jesús are Qajaw, xuquje' kakoj pa ri awanima' chi ri Dios xuk'astajisaj ri Jesús chkixol ri käminaqib', kariq na ru tob'anik ri Dios. ¹⁰ Pa ri qanima' kujkojon wi rech käjikomataj ri qanima' cho ri Dios, ruk' k'u ri qa chi' käqaq'alajisaj chi kujkojon che ri Jesucristo rech käqariq ru tob'anik ri Dios.

¹¹ Kub'ij k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “Apachin ri käkojon che ri Cristo man käq'oxow tä na ri ranima',” —kächa'. ¹² Man k'o tä ki jalb'em kib' ri winaq aj Israel kuk' ri winaq ri man aj Israel taj. Tzare k'u ri Qajaw Dios are Kajaw konojel. Ri Are' k'ut kuya nimalaj tewchib'al pa ki wi' konojel ri käkita' toq'ob' che. ¹³ Je' jas ri kub'ij ri Tz'ib'talik: “Konojel ri käkita' toq'ob' che ri Qajaw Jesús käkiriq na ru tob'anik ri Dios,” —kächa'. ¹⁴ ¿A kuya' ta k'u ri' käkita' toq'ob' che ri Qajaw Jesús we mäja' kekojon che ri Are'? ¿A kuya' ta k'u lo ri' kekojon che we man ki tom u tzijol ri Are'? ¿A kuya' ta k'u ri' käkita' u tzijol we man k'o tä jachin ri kätzijon chke? ¹⁵ ¿A kuya' ta k'u ri' keb'e' chutzijoxik ru Loq' Pixab' ri Dios we ta mat e taqom b'ik? Kub'ij k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “¿Sib'alaj je'l ri kopanik ri keyo'w ru Loq' Pixab' ri Dios ri kuya uxlanem pa kanima' ri winaq, ri käkitzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio!” —kächa'.

¹⁶ Man konojel tä k'ut käkitatab'ej ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio. Are k'u wa' ri kub'ij ri qa mam

Isaías: “Qajaw, ¿jachin ri kojoninaq che ru Loq' Pixab' ri Dios ri qa tzijom?” —kächa'. ¹⁷ Je k'u ri' ri winaq käkojonik aretaq kuta ri tzij. Are k'u ri tzij ri kuto are ru Loq' Pixab' ri Dios chrij ri Cristo.

¹⁸ Kinb'ij k'ut: ¿A xa man xkita tä ru Loq' Pixab' ri Dios? Ki tom, kub'ij ya' ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Ri ki ch'ab'al, elinaq u tzijol
cho ronojel ruwächulew,
ri ki tzij opaninaq k'ä chuk'isb'al

u tza'm ruwächulew,
—kächa'. ¹⁹ Kinb'ij chi k'u jumul: ¿A xa man k'o tä ketam chrij wa' ri winaq aj Israel? ¡Ketam k'ut! Nab'e k'ut xub'ij ri qa mam Moisés:

Kinyak na iwoyowal rech kub'an k'äx ri iwanima'
chkij ri winaq ri man are tä jun qas tinimit.

Kinb'an na chi käpe iwoyowal kumal ri winaq
re jun tinimit ri man käkaj taj käkich'ob'o,
—xcha'. ²⁰ Ri qa mam Isaías qas chi saqil xub'ij:

Xinriqtaj kumal ri winaq
ri man xinkitzukuj taj.

Xink'ut wib' chkiwäch winaq
ri man in taj ri tajin kinkitzukuj,
—xcha'. ²¹ Kub'ij ri qa mam Isaías chkij ri winaq aj Israel: “Ronojel ri jun q'ij xinlik' ri nu q'ab' che ki sik'ixik ri winaq re jun tinimit ri man keniman tä chwe, ri xa kinkik'ulelaj,” —kächa ri Dios.

11

Waral käqil wi ri winaq aj Israel ri xkiriq ru tob'anik ri Dios

¹ Kinb'ij chi k'u che we chanim: Ri Dios k'ut, ¿a xa retzelam ki wäch ri winaq rech ru tinimit

Israel? ¡Man je' taj! Ri in k'ut, in aj Israel. Are nu mam ri Abraham. In ri', in re ri rachalaxik ri qa mam Benjamín ojer. ² Ri Dios tzojer loq xekicha' ri winaq rech ru tinimit Israel, man retzelam tä k'u ki wäch wa' kämik. ¿A mat kána'taj chiwe jas kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik chrij ri qa mam Elías? Ri are' aretaq xub'an orar, xch'aw chkij ri winaq aj Israel, xub'ij: ³ “Qajaw Dios, ki kämisam ri q'alajisal taq re ri Loq' Pixab' la, ki wulim k'u taq ri ta'b'al toq'ob' ri käq'ijilax wi la. Xuwi ri in chik in kanajinaq kanoq, are k'u kākaj kinkikämisaj in xuquje,” —xcha'. ⁴ Ri Dios k'ut xub'ij che: “E nu tasom kan wuqub' mil achijab' ri man xexuki tä chuwäch ri tiox Baal,” —xcha ri Dios. ⁵ Je k'u wa' ri kämik, e kanajinaq kan kieb' oxib' chke ri aj Israel ri xeucha' kan ri Dios rumal ri u toq'ob' pa ki wi'. ⁶ We xa rumal ru toq'ob' ri Dios xecha'tajik, man are tä rumal ri kākowinik ri winaq chub'anik. We ta rumal ri kākowin jun chub'anik, ru toq'ob' ri Dios man toq'ob' tä k'u ri'.

⁷ ¿Jas k'ut? Ri xkitzukuj ri winaq aj Israel, man xkiriq taj. Are xeriqow ri winaq ri xecha' rumal ri Dios. Are k'u ri nik'iaj winaq chik xa xkowirisax ri kanima'. ⁸ Jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “Ri Dios xub'an chke chi man kākina' tä chik. Pune k'o ki xikin, xub'an chke chi man kākita taj. Pune k'o ki waq'äch, xub'an chke chi man keka'y taj. Je k'u wa' ka'nom pa taq we q'ij kämik,” —käch'a'. ⁹ Ri qa mam David ojer xuquje' xub'ij:

Ri nimaq taq wi'm ri kākano chub'an
 ta na chke chi are' chapäb'al,
 chi are' xuquje' k'amb'al,

rech käkichaq'ij kib', ketzaqik,
 käk'äjisax k'u ki wäch,
 —kächa'.

¹⁰ Chemoyir ta na ri e are'
 rech man keka'y tä chik, xuquje'
 chumej ta rib' ri kij,
 mat chjikomataj chik,
 —kächa'.

*Waral käkil wi chi e k'o winaq ri man e aj Israel
 taj ri käkiriq na ru tob'anik ri Dios*

¹¹ Kinb'ij k'ut: ¿A tzij lo chi ri winaq aj Israel aretaq xkichaq'ij kib', xetzaqik, man xewalij tä chik? ¿A xa xetzaq kanoq? ¡Man je' taj! Xane aretaq ri winaq aj Israel man xeniman taj, ri nik'iaj winaq chik, ri man e aj Israel taj, xkiriq ru tob'anik ri Dios, rech ri winaq aj Israel käkikoj ta ki chuq'ab' chub'anik ke jas ri xka'n ri nik'iaj winaq chik. ¹² Rumal k'u ri ki mak ri winaq aj Israel ri winaq cho ruwächulew xkiriq nimalaj utzil. Rumal ri ki tzaqik ri e are' xkiriq utzil ri winaq ri man e aj Israel taj. E ta k'u lo aretaq ketzelej chi loq jumul ri winaq aj Israel, ¿a mat sib'alaj nim na ri utzil ri kãriqtajik? ¡Je', je ri'!

¹³ K'o k'u ri kwaj kinb'ij chiwe ix ri man ix aj Israel taj. Rumal chi in apóstol ri taqom b'i rumal ri Dios kuk' ri winaq ri man e aj Israel taj, nim na kinwil wi ri nu chak. ¹⁴ Kwaj chi jujun chke ri nu winaq in, ri e aj Israel, chkirayij ta u b'anik ke jas ri i b'anom ix, rech käkiriq ru tob'anik ri Dios. ¹⁵ We k'u aretaq xetzelax ki wäch ri winaq aj Israel rumal ri Dios, xk'oji utzil chkixol ri nik'iaj winaq chik ruk' ri Dios, ¿jas ri käk'ulmataj na aretaq ri

winaq aj Israel kek'amowax chi na jumul rumal ri Dios? Are je' ta ne jun käminaq wa' käk'astaj chkixol ri käminaqib'. ¹⁶ We ri nab'e kaxlan wa ri käb'an che ri q'or are jachom cho ri Dios, ronojel ri q'or jachom ri' che ri Dios. We ru xera' ri che' jachom che ri Dios, xuquje' ru q'ab' taq ri che' e jachom ri' che ri Dios.

¹⁷ Jujun k'u chke ri winaq aj Israel e are' je' ta ne ri qas u q'ab' ru che'al olivo. Pune je ri', xeesax k'u apanoq. Ri at k'ut, at je' jas ru q'ab' ru che'al olivo re juyub', xatkoj k'u che ki k'exwäch ri xeesaxik. Katk'asi k'u na rumal ru xera' ri qas che', xuquje' rumal ru raxal. ¹⁸ Machomaj k'ut chi nim na a b'anik at chkiwäch ri qas u q'ab' ri che'. We kachomaj chi nim na a b'anik, chna'taj chawe chi man at taj ri toq'aninaq ru xera' ri che', xane ru xera' ri che' are at toq'aninaq at.

¹⁹ Kraj ne kab'ij: "Xeesax k'u apan ru q'ab' ri che' rech kinnak' koq in che ru che'al olivo," — katcha'. ²⁰ Qas tzij, xa k'u rumal chi man xekojon taj xeesax apanoq, are k'u ri at xa rumal chi xatkojonik xatnak' koq. Manimarisaj b'a' awib', xane xa chaxej awib' cho ri Dios. ²¹ We ri Dios man xusach tä ki mak ri winaq aj Israel ri je' ta ne e qas u q'ab' ri che', ri at xuquje' man käsach tä na a mak ri'. ²² Chawila b'a' chi ri Dios sib'alaj utz na, xuquje' k'ut sib'alaj k'a'n. Are k'a'n chke ri winaq ri xetzaqik, utz k'u chawe at. Rajwaxik k'ut chi ri at kataqej ri rutzil ranima', rech mäji' ri at xuquje' katresaj na apanoq. ²³ Ri winaq aj Israel k'ut, we kekojon na ri e are', ketzelej na ruk' ri Dios, kenak' chi na koq jumul chik che ri che' rumal chi ri Dios käkowinik keunak' chi na koq jumul chik. ²⁴ Ri at

k'ut ri man at aj Israel taj, xa at je' ta ne u q'ab' olivo re juyub' xatesax k'u apanoq. Te k'u ri' xatnak' che ru che'al ri qas olivo ri man are tä a che'al at. We je ri' ri winaq aj Israel ri je' ta ne e u q'ab' ri qas olivo, man k'äx taj kenak' koq che ri qas ki che'al jumul chik.

Waral käqil wi chi ri winaq aj Israel käkiriq na ru tob'anik ri Dios

²⁵ Qachalal, kwaj in chi kiwetamaj ru chomam loq ri Dios ojer ri man esam tä chi saq, rech man kichomaj taj chi ri ix nim na i b'anik. Are wa': Ri winaq aj Israel xkowir jub'iq' ri kanima'. Ri Dios k'ut je' xub'an wa' chke rech käk'is na kokik konojel ri nik'iaj winaq chik ri man e aj Israel taj ru chomam loq ri Are' ojer. ²⁶ Aretaq käb'antaj wa', konojel ri winaq aj Israel käkiriq na ru tob'anik ri Dios. Kub'ij k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: Pa ri tinimit Sión kel wi na loq

ri Torol Ke ri winaq,
käresaj k'u na ri etzelal chkij
ri ralk'ual kan ri qa mam Jacob,
—kächa'.

²⁷ Are wa' ri trato ri kinb'an na kuk',
aretaq ri in kinwesaj ri ki mak,
—xcha'.

²⁸ Ri winaq aj Israel, rumal chi man xekojon tä che ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, ri Dios xub'an u k'ulel chke. Je ri' xya'taj chiwe ix chi kixkojonik. Ri Dios k'ut keraj na ri winaq aj Israel rumal chi xeucha' ri ki mam ojer. ²⁹ Je ri', rumal chi ri Dios man käresaj tä chik ri kusipaj. Aretaq kusik'ij jun winaq, man kuk'ex tä ru chomanik chrij. ³⁰ Ri ix nab'e kanoq man xixniman tä che ri Dios. Kämik

ri' rumal chi man xeniman tä ri winaq aj Israel, ri Dios xutoq'ob'isaj i wäch ix. ³¹ Je' xuquje' kämik ri winaq aj Israel man e nimaninaq taj, xaq k'u rech ri Dios kutoq'ob'isaj ki wäch jas ri xub'an chiwe ix, ri ix man aj Israel taj. ³² Ri Dios k'ut junam xub'an chke konojel winaq chi man keniman taj, rech xuquje' junam kutoq'ob'isaj ki wäch nimalaj konojel.

³³ ¡Sib'alaj kajmab'al wa' ru b'antajik ri qa Dios! ¡Sib'alaj nim na ru no'j, ri retamb'al! Man kujkowin tä chuch'ob'ik ru chomanik, man kujkowin tä che retamaxik ri kuchomaj u b'anik. ³⁴ Je' jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Tz'ib'talik: “¿Jachin u ch'ob'om ru chomanik ri Dios? ¿Jachin lo ri ya'tal che chi kuya ru no'j ri Are'? ¡Man k'o tä jun! ³⁵ ¿Jachin ri k'o jas xuya che ri Dios rech käyi' rajil u k'exel che? ¡Man k'o tä jun!” —kächa ri Tz'ib'talik. ³⁶ Ronojel k'ut ri k'olik käpe ruk' ri Dios. Ri Are' k'ut xeb'anow konojel rech k'o kupatänij che. ¡Chnimarisax ta b'a' u q'ij ri Dios amaq'el pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik! Amén.

12

Waral käqil wi ri k'aslemal ri jachom pu q'ab' ri Dios

¹ Je k'u ri', qachalal, rumal chi ri Dios sib'alaj kel u k'ux chqe, kixinb'ochi'j chi kijach iwib' che ri Dios, je' jas jun sipanik ri k'aslik, ri jachom cho ri Dios, ri utz käril wi ri Are'. We sipanik ri' are wa' ri qas q'ijilanik ri rajwaxik kib'an cho ri Dios. ² Mib'an chi iwe ix jas ri käka'n ri winaq cho ruwächulew. Xane chik'exa ri i chomab'al rech kub'an k'ak' ri i k'aslemal. Je ri' qas kiwetamaj na

jas ru rayib'al ri Dios. Are k'u wa' ri qas utz, ri käqaj chuwäch, xuquje' ri jikom cho ri Dios.

³ Rumal ri xsipax chwe rumal ri Dios aretaq xu-toq'ob'isaj nu wäch, k'o ri kinb'ij chiwe ix iwonojel: K'o jun chiwe muchomaj chi nim u b'anik, xane rajwaxik kichomaj iwib' chnojimal jas u b'eyal ri kojoniq ri xuya ri Dios chiwe chijujunal. ⁴ Ri qa cuerpo e k'ia ru tz'aqatil k'olik, man konojel tä k'ut xa junam u wäch ri ki chak. ⁵ Je k'u ri' ri uj xuquje'. Pune uj k'ia, xa uj jun cuerpo rumal ri Cristo. Qonojel qa nuk'um qib' je' jas ru tz'aqatil ri qa cuerpo.

⁶ Ri Dios u yo'm jalajoj taq kuinem chqe, xa jas ri xraj ri Are' xuya chqe. Rajwaxik b'a' utz ki kojik taq we kuinem ri' käqa'no. We yo'm chqe chi käkowinik käqaq'alajisaj tzij ri kuya ri Loq'alaj Espíritu, qa'na wa' ruk' ri qa kojoniq ri k'olik. ⁷ We yo'm chqe chi kupatänin chke nik'iaj winaq chik, utz qa'na che ki patänixik. We yo'm che jun chi käkowinik keutijoj nik'iaj chik, chutzaqa u q'ij chub'anik wa'. ⁸ We yo'm che jun chi käkowinik kuwalijisaj kanima' nik'iaj chik, chutzaq u q'ij chub'anik wa'. We yo'm che jun chi käsipanik, muya xa rumal chi k'o ri kraj. We yo'm che jun chi kuk'am ki b'e nik'iaj chik, chuna' na jas ri kub'ano. We k'u yo'm che jun chi keuto' ri k'o ki rajwaxik, chub'ana wa' ruk' kikitomal.

Waral käqil wi ri rajwaxik käka'n ri qachalal kojonelab' pa ri ki k'aslemal

⁹ Qas chiwaj iwib' ri jun ruk' ri jun chik, man kub'an tä k'u kieb' i k'ux. Chiwetzelay u wäch ri man utz taj, chitajej k'u u b'anik ri utz.

¹⁰ Rajwaxik chi kiwaj iwib' ri jun ruk' ri jun chik je' ta ne chi qas iwachalal iwib'. Chiya i q'ij chb'il taq iwib', nim k'ut chiwila wi iwib', ri jun ruk' ri jun chik.

¹¹ Chikojo i chuq'ab' pa ronojel, xaq mixsaq'orinik. Chipatänij ri Qajaw Jesús ruk' nimalaj kikitomal.

¹² Chixkikot chrij ri ku'l wi i k'ux. Chichajij paciencia pa taq ri k'äx ri kiriqo. Chib'ana orar amaq'el ronojel q'ij.

¹³ Cheito' ri qachalal kojonelab' pa taq ri ki rajwaxik. Utz chib'ana che ki k'ulaxik ri keopan iwuk'.

¹⁴ Chib'ochi'j ri Dios pa ki wi' ri keyoq'on chiwe. Chita' toq'ob' pa ki wi', mita' k'u pa ki wi' chi xa k'äx käkiriqo.

¹⁵ Chixkikot kuk' ri kekikotik. Chixoq' k'ut kuk' ri keb'oq'ik.

¹⁶ Chixok il chb'il taq iwib' ri jun che ri jun chik. Mib'an i nimal, xane chiwachilaj iwib' kuk' ri man nimaq tä ki b'anik. Michomaj chi k'o na iwetamb'al ix chkiwäch nik'iaj chik.

¹⁷ Miya rajil u k'exel ri k'äx ri käb'an chiwe. Chikojo i chuq'ab' chub'anik ri utz chkiwäch konojel ri winaq. ¹⁸ Chib'ana ronojel ri kixkowin chub'anik rech käk'oji utzil chixol kuk' konojel ri winaq. ¹⁹ Loq'alaj taq qachalal, miyak iwib' ix chkij ri i k'ulel, xane chiya kan che ri Dios chi kuk'äjisaj ki wäch. Kub'ij ya' ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “In kink'äjisan na ki wäch, kintoj na rajil u k'exel ri k'äx ri käb'an chiwe,” —kächa ri Qajaw Dios. ²⁰ Xuquje' kub'ij: “We känüm ri a k'ulel, chaya u wa. We kächaqi'j u chi', chaya b'a' ri

kutijo. We je' kab'an wa', ri a k'ulel sib'alaj kāk'ix na chawäch, kuna' k'ut chi k'äx ri xub'an chawe," —kächa'. ²¹ Maya che ri etzelal chi käch'akan pa wi', xane are chatch'akan at puwi' ri etzelal rumal ri utzil ri kab'ano.

13

¹ Rajwaxik chi konojel käkiya kib' pa taqik chke ri k'o ki taqanik pa ri q'atb'al tzij. Man e k'o tä k'u q'atal taq tzij we ta mat u yo'm ri Dios wa' chke. Konojel ri q'atal taq tzij ri e k'olik are ri Dios e kojowinaq. ² Rumal ri' jachin ri kuyak rib' chrij ri q'atb'al tzij kub'an u k'ulel ri' che ri taqaninaq wi ri Dios. Ri je' käka'n wa' xa käkitzukuj ki mak ri', käk'äjisax k'u na ki wäch. ³ Je ri', rumal chi ri q'atal taq tzij man e kojom taj rech ri winaq ri käka'n utzil käkixej kib', xane rech käkixej kib' ri winaq ri käka'n etzelal. We kawaj chi man kaxej tä awib' che ri q'atal tzij, chab'ana b'a' ri utz pa ri a k'aslemal. Ri q'atal tzij k'ut kuya na a q'ij at. ⁴ Je ri', rumal chi ri are' are patänil re ri Dios chub'anik ri utzil chawe. We k'u kab'an ri man utz taj, rajwaxik chi kaxej awib', rumal chi ri q'atal tzij ya'tal che chi kuk'äjisaj a wäch. K'o k'u ri are' chupatänixik ri Dios rech käk'äjisax u wäch ri b'anal etzelal jas ri taqal che. ⁵ Rumal ri' rajwaxik chi kiya iwib' pa taqik chke ri q'atal taq tzij, man xaq tä rumal chi kixej iwib' chi käk'äjisax i wäch, xane rumal chi kina' pa iwanima' chi rajwaxik je' kib'ano. ⁶ Xuquje' rumal wa' ri ix kitoj ri alkab'al, rumal chi ri q'atal taq tzij e k'o chupatänixik ri Dios, ki yo'm k'u kib' chub'anik we chak ri'.

⁷ Chaya chke ri winaq chkijujunal ri ya'tal chke. Chatojo ri alka'bal che ri toq'il alka'bal, chatojo k'u ri a wuj che jachin ri rajwaxik kätöj wi. Nim chawila wi jachin ri rajwaxik nim kil wi, chaya k'u u q'ij jachin ri rajwaxik käyi' wi u q'ij. ⁸ We k'o a k'as ruk' jun winaq, chatojo. Chk'oji k'u ri utzalaj qa k'as chi käqaj qib' ri jun ruk' ri jun chik. Jachin k'u ri keraj ri rach taq winaq, u b'anom ri' jas ri kub'ij ri Pixab'. ⁹ Ri Pixab' k'ut kub'ij: "Mab'ana ri nimalaj mak ri äwas u b'anik ruk' ri rixoqil o ri rachajil jun winaq chik, matkämisanik, mab'ana ri elaq', mab'ana tzij chrij jachin jun, marayij u wäch ri jastaq re jun winaq chik," —kächa ri'. We taqanik ri' xuquje' konojel ri nik'iaj taq taqanik chik pa we kieb' oxib' tzij ri' e k'o wi: "Chawaj ri awach winaq jas ri at kawaj awib',"* —kächa'. ¹⁰ Jachin ri keraj ri rach taq winaq man kub'an tä k'äx ri' chke. Ri keraj ri rach taq winaq, qas kub'an ri' jas ri kub'ij ri Pixab'.

¹¹ Tajin kinb'ij wa' rech qas kichomaj jas taq ri q'ij ri uj k'o wi kämik. Chich'ob'o b'a' chi are taq q'ij wa' ri rajwaxik kujk'astajik, rumal chi xa jub'iq' kraj chi käpe ri q'ij pa qa wi' aretaq käqariq na ru tob'anik ri Dios. Man je' tä wa' nab'e aretaq k'ä te' xujkojon che ru Loq' Pixab' ri Dios. ¹² Ya xe' wa' ri aq'ab', na'tam chik, xa jub'iq' k'u man käsaqirik. Maqa'n chi b'a' ri man utz taj ri keb'an pa ri q'equm, xane qa'na ri utzil je' ta ne are to'b'al qib' wa' jas ri käkikoj ri soldados, kech'ojin k'u pa ri saqil. ¹³ Utz qa'na pa ri qa k'aslemal jas ri taqal u b'anik paq'ij. Mujq'ab'arik, mäqaya u wi' ri qa wi'm, mäqa'n qe jas ri kaka'n ri tz'i' ri xaq käkiriq

* **13:9** San Mateo 19:18-19.

qib', man k'o tä ki pixab', mäqa'n xaq jas ri käqarayij ri xa k'ixb'al u b'anik, mujch'ojinik, mäqarayij k'u ri jastaq ri rech jun winaq chik. ¹⁴ Mäqa'n wa', xane qakojo ri Qajaw Jesucristo, je' ta ne chi are to'b'al qib' ri kukoj jun soldado pa ri ch'oj. Michomaj k'u u b'anik ri i rayib'al ri man utz taj.

14

Cheito' ri qachalal, xaq miq'at tzij pa ki wi'

¹ We k'o jun qachalal ri mäja' k'o u chuq'ab' ru kojoniq, chik'ulaj. Xaq k'u mixch'ojin ruk' we man junam ri u chomanik iwuk'. ² Kinb'ij jun k'utb'al: Qab'ij na chi e k'o jujun qachalal ri käkichomaj chi ronojel kuya' kätijik, e k'o k'u jujun chik ri mäja' k'o u chuq'ab' ri ki kojoniq, ri xa ichaj käkütijo. ³ Ri jun ri ronojel u wäch kutijo, tzel b'a' märil wi ri jun chik ri xaq q'alaj u wäch kutijo. Ri jun ri xaq q'alaj u wäch kutijo, muq'at tzij puwi' ri jun ri ronojel u wäch kutijo. Je ri', rumal chi ri Dios u k'amowam wa' we winaq ri'. ⁴ ¿Jachin lo ri at chi ri at kaq'at tzij puwi' ri patänil re jun winaq chik? We utz kel na ri kub'ano o man utz taj are ru patrón ri' kilowik. Utz k'u kel na ru chak rumal chi ri Dios käkowinik kub'ano chi utz kelik.

⁵ Jun k'utb'al chik: E k'o jujun qachalal ri nim käkil wi jun q'ij chuwäch ri jun chik. E k'o k'u jujun qachalal ri xaq e junam taq ri q'ij chkiwäch. Chqajujunal k'ut rajwaxik qetam jas ri qas qa chomanik. ⁶ Ri jun ri nim käril wi jun q'ij, je' kub'an wa' chuya'ik u q'ij ri Qajaw Dios. Ri jun ri man nim tä käril wi ri jun q'ij, xuquje' kub'an wa' chuya'ik u q'ij ri Qajaw Dios. Ri jun ri ronojel u wäch kutijo, kutij ri' chuya'ik u q'ij ri Qajaw Dios

rumal chi kumaltioxij wa' che ri Dios. Ri jun ri xaq q'alaj u wäch kutijo, kub'an ri' chuya'ik u q'ij ri Qajaw Dios, xuquje' kãmaltioxin ri' che ri Dios.

⁷ Man k'o tä jun chqe ri k'asal xaq chi je ri', man k'o tä k'u jun chqe ri käkäm xaq chi je ri'. ⁸ We kujk'asi'k, kujk'asi ri' chupatänixik ri Qajaw Jesús, we k'u kujkämik k'o u patän wa' cho ri Qajaw Jesús. Je ri', we kujk'asi'k o we kujkämik, uj rech ri Qajaw Jesús. ⁹ Rumal k'u ri' ri Cristo xkämik, xk'astaj k'u chkixol ri käminaqib' rech kok che Kajaw ri e k'aslik xuquje' ri e käminaq chik.

¹⁰ Ri at k'ut, ¿jachin lo ri at chi ri at kaq'at tzij puwi' ri awachalal? ¿Jas che tzel kawil wi? ¿Qonojel k'ut kujetak'al na chuwäch ri Cristo rech kuq'at tzij pa qa wi'! ¹¹ Kub'ij k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Kub'ij ri Qajwal Dios: Je' jas ri in
 qas tzij chi in k'asal in, je' xuquje'
 are qas tzij chi konojel ri winaq
 kexuki na chnuwäch.

Konojel k'ut käkiya nu q'ij,
 käkib'ij chkiwäch konojel
 chi xuwi ri in, in Dios,

—kächa na ri Qajaw Dios. ¹² Je k'u ri' qonojel ri uj chqajujunal käqab'ij na cho ri Dios jas ri qa'nom.

K'o jas mab'ano ri kub'ano chi ri awachalal kätzaq pa mak

¹³ Rumal ri', mäqaaq'at b'a' tzij chb'il taq qib' ri jun ruk' ri jun chik. Xane chikojo i chuq'ab' rech man k'o tä jas k'o pa ri i k'aslemal ri kub'ano chi kätzaq ri iwachalal o kaqaj ne pa mak. ¹⁴ Ri in wetam, rumal chi in kojoninaq che ri Qajaw Jesús, chi man

k'o tä jun jasach ri äwas pa re wi. We k'u k'o jun kuchomaj chi äwas jun jasach, che ri are ri' tzäwas wi. ¹⁵ We k'u rumal ri katijo kub'an k'äx ri ranima' ri awachalal, man loq' tä kawil ri' ri awachalal. Mab'an b'a' chi jun winaq chik käqaj pa mak xa rumal chi ri at k'o jas kawaj katijo. Musach chawe chi rumal rech ri are' xuquje' xkäm ri Cristo. ¹⁶ K'o b'a' jas mib'ano ri kuya chke ri winaq chi käkib'ij ri man utz taj chrij ri utzil ri tajin kib'ano. ¹⁷ Je ri', rumal chi pa ru taqanik ri Dios man are tä nim u b'anik ri' ri kutij jun, xane are ru b'anik ri jikomal pa ri qa k'aslemal, chi kuxlan qanima', chi kujkikot k'u rumal ri Loq'alaj Espiritu. ¹⁸ Jachin ri je' kub'an wa' chupatanixik ri Cristo, käqaj ri' chuwäch ri Dios xuquje' utz kil wi kumal ri winaq.

¹⁹ Qataqej b'a' u b'anik ronojel ri kub'ano chi kuxlan ri qanima'. Je ri' kujkowinik käqato'la qib' ri jun ruk' ri jun chik rech k'o u chuq'ab' ri qa kojonik. ²⁰ Mäsach u wäch ru b'anom ri Dios pa ranima' jun qachalal xa rumal ri katijo. Qas tzij ronojel ri k'olik ya'tal u tijik, are k'u man utz taj aretaq k'o jas kutij jun ri kub'ano chi nik'iaj chik keqaj pa mak. ²¹ Are utz na ri' man katij tä ti'j, man katij tä vino, man k'o tä k'u jas kab'ano ri kub'ano chi kätzaq ri awachalal o käqaj pa mak. K'o b'a' jas mab'ano ri kub'ano chi man k'o tä chi u chuq'ab' ru kojonik ri awachalal. ²² We kakojo chi utz ri tajin kab'an cho ri Dios, at wi ri'. Utz re ri winaq ri utz käril wi ri tajin kub'ano, we man kuna' tä k'äx pa ranima'. ²³ Jachin k'u ri xaq kub'an kieb' u k'ux che ri kutijo, we äwas o man äwas taj ru tijik, kämakun ri' aretaq kutijo. Ronojel k'u ri kub'an

jun, we kub'an kieb' u k'ux che, are mak ri'.

15

Chab'ana ri käqaj chuwäch ri awachalal, man xuwi tä ri käqaj chawäch at

¹ Ri uj, ri k'o chi u chuq'ab' ri qa kojoniq, rajwaxik käqachajij paciencia kuk' ri qachalal ri mäja' k'o u chuq'ab' ri ki kojoniq, keqato' k'ut. Man are tä käqatzukuj xuwi ri utz käqil wi uj. ² Xane chqajujunal rajwaxik käqa'n ri käqaj chkiwäch ri qachalal pa ronojel ri kub'an utzil chke. Je ri' käqa'no jachike ri kuya u chuq'ab' ri ki kojoniq. ³ Are k'u ri Cristo man are tä xutzukuj ri utz käril wi ri Are'. Xane je' xuk'ulmaj jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “Ri ki yoq'onik ri winaq ri keyoq'on che la, pa nu wi' in xqaj wi,” —kächa'. ⁴ Ronojel ri xtz'ib'ax kan ojer pa ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik xtz'ib'ax kanoq che qa tijoxik rech käku'b'i qa k'ux chrij ri Dios rumal ri paciencia, xuquje' rumal ri ku'lb'al qa k'ux ri kuk'ut ru Loq' Pixab' ri Dios chqawäch. ⁵ Ri Dios k'ut ri kuya qa chuq'ab' rech käqach'ij ri k'äx, kuku'b'isaj k'u qa k'ux, are ta kixto'w ix iwonojel rech kina' pa iwanima' chi xa ix jun chik* jas ri xuk'ut kan ri Cristo Jesús chqawäch. ⁶ Je ri' rech iwonojel junam, je' ta ne chi xa jun i ch'ab'al, kinimarisaj ta u q'ij ri Dios, ru Tat ri Qajaw Jesucristo.

Ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio xtzijox chke ri winaq ri man e aj Israel taj

⁷ Chik'amowaj b'a' iwib', ri jun ruk' ri jun chik chunimarisaxik u q'ij ri Dios, je' jas ri xub'an ri

* 15:5 Hechos 2:1.

Cristo xujuk'amowaj uj. ⁸ Je' kinb'ij chiwe rumal chi ri Cristo xpe che ki patänixik ri winaq aj Israel, rech je' kelik jas ri xub'ij kan ri Dios chke ri qa mam ojer, xuquje' chuk'utik chi qas jikom ranima' ri Dios chub'anik ri kub'ij. ⁹ Xuquje' ri Cristo xpetik rech ri nik'iaj winaq chik ri man e aj Israel taj käkiya u q'ij ri Dios rumal chi xel u k'ux chke. Je' jas ri kub'ij k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: Rumal ri' kinnimarisaj na q'ij la chkixol
 ri nik'iaj winaq ri man e aj Israel taj,
 xuquje' kinb'ixoj na b'ix chuya'ik q'ij la,
 —kächa'. ¹⁰ Xuquje' kub'ij ri Tz'ib'talik pa jun u xaq wuj chik:

Ix ri' ri xaq ix winaq
 ri man aj Israel taj,
 chixkikot na kuk' ri winaq
 ri e cha'tal rumal ri Dios,
 —kächa'. ¹¹ Pa jun u xaq wuj chik kub'ij:

Ix ri', iwonojel ix ri xaq ix winaq,
 ri man aj Israel taj,
 chiya u q'ij ri Qajaw Dios.

Nimalaj iwonojel k'u ri ix,
 ix winaq ajuwächulew,
 chiya u q'ij ri Dios,

—kächa'. ¹² Ri Isaías, ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios, xuquje' xub'ij:

Käwalij na jun chkixol
 ri rachalaxik kan ri qa mam Isaí,
 ru tat ri qa mam David,
 ri kok na che taqanel pa ki wi'
 konojel ki wäch winaq.

Konojel k'ut käku'b'i na
 ki k'ux chrij ri Are',

—xcha'.

¹³ Are ta b'a' ri Dios ri kaku'b'i na qa k'ux chrij kuya ta nimalaj kikitomal chiwe, kub'ano chi kuxlan ri iwanima' rumal chi ix kojoninaq che ri Cristo. Je ri' sib'alaj kaku'b'i na i k'ux chrij ri Dios rumal ru chuq'ab' ri Loq'alaj Espiritu.

¹⁴ Qachalal, ri in wetam chi ri ix sib'alaj k'o utzil pa iwanima', xuquje' sib'alaj k'o ronojel u wäch etamb'al iwuk'. Je ri' chi iwetam kipixb'ela iwib' chb'il taq iwib'. ¹⁵ Man kinxej tä k'u wib' kintz'ib'aj b'i we wuj ri' chiwe. Kwaj chi man käsach tä wa' pa i jolom. Je wa' kinb'ano rumal chi ri Dios u toq'ob'isam nu wäch, u yo'm k'u we chak ri' pa nu q'ab'. ¹⁶ Are ru patänixik ri Jesucristo chkixol ri winaq ri man e aj Israel taj. Ri chak ri kinb'ano are ru tzijoxik ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio ri xuya ri Dios, rech keinya cho ri Dios ri winaq ri man e aj Israel taj, jun sipanik ri käk'amowax rumal ri Are', tastal k'u wa' rumal ri Loq'alaj Espiritu.

¹⁷ Rumal k'u rech in kojoninaq che ri Cristo Jesús, käkikot ri wanima' chi tajin kinpatänij ri Dios. ¹⁸ Man kinkoch' tä k'ut kintzijoj ri u Tzij ri Dios we man are tä kintzijoj ru b'anom ri Cristo rumal wech in rech ri winaq ri man e aj Israel taj keniman che ri Dios. Ronojel wa' xb'antajik rumal ru Tzij ri Dios ri xintzijoj chke xuquje' rumal chi xkilo jas ri nu chak ri xinb'an chkixol. ¹⁹ Xb'antaj wa' kuk' taq etal xuquje' kajmab'al ri xeb'antajik rumal ru chuq'ab' ri Loq'alaj Espiritu. Je ri' xintz'aqatisaj u tzijoxik ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chrij ri Cristo ri xinchap loq pa ri tinimit Jerusalén, xintaqej u tzijoxik pa taq ri nik'iaj tinimit chik, xink'is k'u u tzijoxik pa Ilírico. ²⁰ Je

wa' nu b'anom, nu kojom nu chuq'ab' chutzijoxik ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio jawije' ri man k'o tä jas ki tom chrij ri Cristo. Je ri' rech man kinb'an tä jun chak ri chaplem chi kan kumal nik'iaj chik.

²¹ Xane je' nu b'anom jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Ri winaq ri man k'o tä jumul
ki tom u tzijol ri Cristo
käkita na.

Ri man k'o tä jumul k'o
jas ki tom chrij ri Are',
k'o ri käketamaj na,
—kächa'.

Ri apóstol Pablo kuchomaj ke' che kilik ri qachalal kojonelab' pa ri tinimit Roma

²² Xa rumal ri chak ri tajin kinb'ano man in kowininaq taj kine' che iwilik, pune k'ia mul nu rayim ri b'enam iwuk'. ²³ Are k'u ri kämik in to'tajinaq chik che ri nu chak pa taq we tinimit ri', kuya' chik kine' iwuk'. Je ri', rumal chi k'ia junab' k'ut xaq nu rayim kinopan iwuk'. ²⁴ Kinchomaj kinok'ow iwuk' che iwilik aretaq kine' pa España, kinkikot k'ut che rilik i wäch. Kinweyey chi kinito' b'ik rech kinkowinik kintagej ri nu b'inem pa España. ²⁵ Are k'u ri' kämik kine' pa ri tinimit Jerusalén chuk'amik b'i jun tob'anik chke ri qachalal jela'. ²⁶ Je ri', rumal chi ri qachalal aj Macedonia, xuquje' ri aj Acaya xpe pa kanima' xkimulij jun kuchuj chke ri qachalal meb'a'ib' ri e k'o pa ri tinimit Jerusalén. ²⁷ Xkichomaj chi taqal u b'anik wa' rumal chi käkina' pa kanima' chi k'o ki k'as kuk' ri qachalal aj Jerusalén. Je ri', rumal chi ri kojonelab' aj Israel ki yo'm ri tewchib'al re ru Tzij

ri Dios chke ri man e aj Israel taj. Utz k'ut we ri e are' kekito' ri kojonelab' aj Israel che ri ki rajwaxik ruk' jachike ri k'o kuk'. ²⁸ Aretaq k'ut b'antajinaq chik ri nu tajkil, ya'tajinaq chi kan ri kuchuj chke ri qachalal pa ri tinimit Jerusalén, kine' na pa España, kinok'ow k'u iwuk' che iwilik. ²⁹ Qas wetam k'ut chi aretaq kinopan iwuk', käpe na ri nimalaj u tewchib'al ri Cristo pa qa wi' junam iwuk'.

³⁰ Qachalal, kixinb'ochi'j chi kinito' chupam ri chak ri tajin kintij nu chuq'ab' chub'anik, chib'ana orar pa nu wi' cho ri Dios. Kinb'ij wa' chiwe rumal rech ri Qajaw Jesucristo, xuquje' rumal chi ri Loq'alaj Espiritu kuya pa qanima' chi käqaj qib' ri jun ruk' ri jun chik. ³¹ Chib'ana b'a' orar cho ri Dios chi kinuto' pa ki q'ab' ri winaq ri e k'o pa Judea ri man kekojon tä che ri Are', xuquje' rech ri kuchuj ri kink'am b'i chke ri qachalal pa ri tinimit Jerusalén käkik'am wa' ruk' kikitomal. ³² Chib'ana b'a' orar xuquje' rech kinopan iwuk' ruk' kikitomal we are u rayib'al ri Dios, kinuxlan k'u na kieb' oxib' q'ij aretaq in k'o iwuk'. ³³ Are ta b'a' ri Dios, ri kub'ano chi kuxlan ri qanima' käk'oji pi wi' nimalaj iwonojel. Amén.

16

Ri apóstol Pablo kuya rutzil ki wäch ri kojonelab'

¹ Kwaj chi kiwetamaj u wäch ri qachalal Febe. Ri are' are jun chichu' diaconisa ri tajin kätob'an kuk' ri qachalal kojonelab' ri e k'o pa Cencrea. ² Kwaj k'ut chi aretaq kopan iwuk' kik'ulaj ruk' utzil pa ru b'i' ri Qajaw Jesús. Je' u k'ulaxik kib'ano jas ri

rajwaxik káb'an amaq'el che ki k'ulaxik ri qachalal kojonelab'. Chito' che ru rajwaxik, rumal chi ri are' e k'ia e u to'm, xuquje' ne ri in, in u to'm.

³ Chiya rutzil u wäch ri Priscila xuquje' ri Aquila, ri e wach taq ajchak chupatänixik ri Cristo Jesús. ⁴ Ri e are' xa jub'iq' man xekämik rumal ri nu to'ik in. Rumal ri' kinmaltioxin chke, man xuwi tä ri in, xane xuquje' konojel ri qachalal kojonelab' ri man e aj Israel taj. ⁵ Chiya rutzil ki wäch xuquje' ri qachalal kojonelab' ri käkimulij kib' pa kachoch ri Priscila, ri Aquila. Chiya rutzil u wäch ri Epeneto, ri loq'alaj wachi'l, ri nab'e kojonel che ri Cristo pa Acaya. ⁶ Chiya k'u rutzil u wäch ri María, ri sib'alaj chakuninaq che i to'ik. ⁷ Chiya rutzil ki wäch ri wach taq aj Israel, ri Andrónico ruk' ri Junias ri xuquje' e wach ajpache'. Ri e are' sib'alaj etamtal ki wäch chkixol ri apóstoles, e are k'u nab'e xekojon che ri Cristo chnuwäch in.

⁸ Chiya rutzil u wäch ri Amplias, ri loq'alaj wachi'l rumal ri Qajaw Jesús. ⁹ Chiya rutzil u wäch ri Urbano ri qachi'l pa ri chak chupatänixik ri Cristo Jesús. Chiya rutzil u wäch xuquje' ri Estaquis ri loq'alaj wachi'l. ¹⁰ Chiya rutzil u wäch ri Apeles ri k'ia mul u q'alajisam chi gas tzij kojoninaq che ri Cristo. Xuquje' chiya rutzil ki wäch ri e k'o pa rachoch ri Aristóbulo. ¹¹ Chiya rutzil u wäch ri Herodión ri wach aj Israel. Chiya rutzil ki wäch ri e k'o pa rachoch ri Narciso, ri e kojoninaq che ri Qajaw Jesús. ¹² Chiya rutzil ki wäch ri Trifena, xuquje' ri Trifosa. We kieb' ixoqib' ri' kepatänin che ri Qajaw Jesús. Xuquje' chiya rutzil u wäch ri loq'alaj qachalal chichu' Pérsida, ri sib'alaj chakuninaq chupatänixik ri Qajaw Jesús.

¹³ Chiya rutzil u wäch ri Rufo, jun kojonel che ri Qajaw Jesús ri nim u b'anik chkiwäch ri qachalal kojonelab'. Xuquje' ru nan chiya rutzil u wäch. We chichu' ri' are je' ta ne nu nan in. ¹⁴ Chiya rutzil u wäch ri Asíncrito, ri Flegonte, ri Hermas, ri Patrobas, ri Hermes xuquje' konojel ri qachalal ri e k'o kuk'. ¹⁵ Chiya k'u rutzil u wäch ri Filólogo, ri Julia, ri Nereo ruk' ri ranab', xuquje' ri Olimpás, xuquje' konojel ri qachalal kojonelab' ri e k'o kuk'.

¹⁶ Chiyala' rutzil i wäch chb'il taq iwib' ri jun ruk' ri jun chik. Aretaq je' kib'an wa', chitz'umaj iwib' chu wäch ri Dios chuk'utik chi gas kiwaj iwib'.* Konojel ri qachalal kojonelab' che ri Cristo kákiya rutzil i wäch.

¹⁷ Qachalal, kixinb'ochi'j chi keiwil ri winaq ri xaq kekitasala taq ri kojonelab', ri káka'no chi ketzaqik. Man je' tá k'u wa' ri tijonik xiwetamaj. Chitasa b'a iwib' chkij ri e je' taq wa'. ¹⁸ We winaq ri' man are tá kákipatánij ri Qajaw Jesucristo, xane xaq kákaj káka'n ri itzel taq ki rayinik. Kekisub' k'u taq ri winaq ri man k'o tá ketam, kákikoj k'u ki k'ux kuk' je'l taq tzij. ¹⁹ Konojel k'ut ketam chi ri ix sib'alaj kixnimanik, rumal k'u ri' kinkikotik. Kwaj k'ut chi kák'oji na i no'j chub'anik ri utz, man are tá k'u kiwetamaj u b'anik ri man utz taj. ²⁰ Ri Dios k'ut ri kub'ano chi kuxlan ri qanima', kuxaq'lej na ri Satanás chanim xe' ri iwaqan jas ri káb'an che jun kumätz ri kätio'nik. Are ta b'a' ri Qajaw Jesucristo kátoq'ob'isan i wäch nimalaj iwonojel.

²¹ Kuya rutzil i wäch ri Timoteo ri junam káchakun wuk', xuquje' ri Lucio, ri Jasón, ri

* **16:16** 1 Tesalonicenses 5:26.

Sosípater ri wach taq aj Israel käkiya rutzil i wäch.

²² In wa', ri Tercio, ri tajin kintz'ib'aj b'i we wuj ri, † kinya rutzil i wäch in xuquje' pa ru b'i ri Qajaw Jesús.

²³ Kuya rutzil i wäch ri Gayo ri u yo'm nu k'olib'al pa rachoch, jawije' ri käkimulij wi kib' ri qachalal kojonelab'. Käkiya rutzil i wäch ri Erasto ri k'olol puaq re ri tinimit, xuquje' ri qachalal Cuarto kuya rutzil i wäch.

²⁴ Are ta b'a' ri Qajaw Jesucristo këtoq'ob'isan i wäch nimalaj iwonojel. Amén.

Ri apóstol Pablo kuya u q'ij ri Dios

²⁵ Are k'u ri kämik, qaya b'a' u q'ij ri Dios. Ri Are' käkowinik kub'ano chi k'o na más u chuq'ab' ri i kojoniq jas ri kub'ij ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio ri kintzijoj, xuquje' jas ri kub'ij ri tijonik ri nu yo'm chrij ri Jesucristo. Je wa' jas ru q'alajisam loq ri Dios chrij ru chomam loq, ri man etamtal tä kan ojer tzaretaq mäjoq käb'an ruwächulew. ²⁶ Kämik k'ut esam chi saq ru chomanik pa ru Loq' Pixab' ri Dios ri xkitz'ib'aj kan ri q'alajisal taq re ru Tzij ri Dios. Are k'u wa' ri xtaqan wi ri Dios ri man k'o tä u k'isik ru k'aslemal. Ri u chomam loq ri Dios ri man etamtal taj ojer esam wa' chi saq kämik chkiwäch konojel winaq cho ruwächulew rech kekojon ta na, xuquje' kenimanik.

²⁷ ¡Ri Dios ri xuwi wa' Dios k'olik, ri xuquje' k'o u no'j che ronojel, chnimarisax b'a' u q'ij amaq'el pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik rumal ri u b'anom ri Jesucristo! Amén.

† **16:22** Ri apóstol Pablo xukoj jun qachalal che tz'ib'anel che ki tz'ib'axik ru wuj.

Ru Loq' Pixab' Ri Dios
New Testament in K'iche' Cantel; quc (GT:quc:K'iche'),
new spelling

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: K'iche'

Dialect: Cantel

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in K'iche'

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

a560dee0-689a-5ef3-ad95-4b31984022c0